

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**VYBRANÉ TRESTNÉ ČINY PROTI LIDSKÉ
DŮSTOJNOSTI V SEXUÁLNÍ OBLASTI**

Autor práce: Aneta Tóthová

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: Mgr. Jan Faltus

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z. ú.
Žižkova tř. 1632/5b, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Aneta Tóthová

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Kombinovaná

Místo studia: České Budějovice

Název bakalářské práce: Vybrané trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti

Název bakalářské práce v anglickém jazyce: Selected Sexual Offences Against Human Dignity

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Jan Faltus

Datum zadání bakalářské práce: Červen 2025

Cíl bakalářské práce:

Hlavním cílem bakalářské práce je vymezit podmínky trestní odpovědnosti za trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, a to na základě detailní analýzy skutkových podstat vybraných trestných činů a výkladu klíčových zákonných znaků.

Vedlejším cílem práce je zhodnotit trestněprávní úpravu z pohledu její efektivity při ochraně žen, které představují nejčastěji oběti těchto trestných činů, a identifikovat rizika sekundární viktimizace.

Student: Aneta Tóthová	10.6.2025 datum	Tóthová podpis
Vedoucí práce: Mgr. Jan Faltus	10.6.2025 datum	Faltus podpis

Schvaluji zadání bakalářské práce:

Vedoucí katedry: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.	16.6.2025 datum	Svatoš podpis
Prorektor pro studium a vnitřní záležitosti: doc. PhDr. Miroslav Sapík, Ph.D.	16.6.2025 datum	Sapík podpis
Rektor: doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.	16.6.2025 datum	Dušek podpis

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucího a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Janu Faltusovi za trpělivost, cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

TÓTHOVÁ, A. *Vybrané trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti: bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2026. 63 s. Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Jan Faltus.

Klíčová slova: trestní právo, lidská důstojnost, sexuální autonomie, znásilnění, sexuální nátlak, oběť trestného činu, sekundární viktimizace, princip nesouhlasu, novela trestního zákoníku.

Tato bakalářská práce se zabývá právní úpravou vybraných trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, konkrétně trestným činem znásilnění a sexuálního nátlaku. Práce reflektuje zásadní koncepční změnu v českém trestním právu účinnou od 1. ledna 2025, která redefinuje znásilnění na základě principu nesouhlasu („ne znamená ne“).

Teoretická část práce analyzuje historický vývoj těchto trestných činů, jejich systematické zařazení v trestním zákoníku a podrobný výklad jednotlivých znaků skutkových podstat. Zvláštní pozornost je věnována pojmu lidské důstojnosti a ochraně oběti před sekundární viktimizací. Praktická část vychází z vlastního empirického šetření realizovaného formou polostrukturovaných rozhovorů s odborníky z organizací ROSA – centrum pro ženy a Bílý kruh bezpečí. Výzkum identifikuje bariéry v ohlašování trestné činnosti a slabá místa v přístupu orgánů činných v trestním řízení. V závěru práce jsou na základě syntézy teoretických a praktických poznatků formulovány návrhy *de lege ferenda*, které směřují k posílení procesní ochrany zvláště zranitelných obětí a profesionalizaci justičního aparátu.

ABSTRACT

TÓTHOVÁ, A. Selected Sexual Offences against Human Dignity: *Bachelor Thesis*. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, 2026. 63 pp. Supervisor: Mgr. Jan Faltus.

Key words: criminal law, human dignity, sexual autonomy, rape, sexual assault, victim of crime, secondary victimization, principle of non-consent, amendment to the Criminal Code.

This bachelor thesis examines the legal regulation of selected crimes against human dignity in the sexual sphere, specifically the crimes of rape and sexual assault. The thesis reflects the fundamental conceptual change in Czech criminal law effective from January 1, 2025, which redefines rape based on the principle of non-consent ("no means no").

The theoretical part of the thesis analyzes the historical development of these offenses, their systematic classification in the Criminal Code, and provides a detailed interpretation of the individual elements of the criminal offenses. Particular attention is paid to the concept of human dignity and the protection of victims from secondary victimization. The practical part is based on original empirical research conducted through semi-structured interviews with experts from the organizations ROSA – Centre for Women and the (White Circle of Safety) Bílý kruh bezpečí. The research identifies barriers to reporting crime and weaknesses in the approach of law enforcement authorities. Based on the synthesis of theoretical and practical findings, the conclusion formulates *de lege ferenda* proposals aimed at strengthening the procedural protection of particularly vulnerable victims and the professionalization of the judicial system.

Obsah

Úvod	9
1 Cíl a metodika bakalářské práce	11
2 Charakteristika trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti ..	13
2.1 Vývoj právní úpravy v České republice	14
2.1.1 Historické pojetí a Trestní zákon č. 140/ 1961 Sb.	14
2.1.2 Období transformace a kontroverze privatizace stíhání	15
2.1.3 Současná právní úprava podle TZ	16
2.2 Pojem lidské důstojnosti a její ochrana v lidském právu	17
3 Analýza skutkové podstaty trestného činu znásilnění podle § 185 TZ a výklad vybraných zákonných znaků.....	20
3.1 § 185 Znásilnění TZ	20
3.1.1 Objekt	21
3.1.2 Objektivní stránka	21
3.1.3 Pohlavní styk	22
3.1.4 Soulož	22
3.1.5 Násilí a pohrůžka násilím	23
3.1.6 Donucení	23
3.2 Subjekt	24
3.3 Subjektivní stránka	25
3.3.1 Kvalifikovaná skutková podstata uvedená v odst. 2	25
3.3.2 Kvalifikovaná skutková podstata uvedená v odst. 3	26
3.3.3 Příprava je trestná	27
4 Analýza skutkové podstaty trestného činu sexuálního nátlaku podle § 186 TZ a výklad vybraných zákonných znaků	28
4.1 § 186 Sexuální nátlak	28
4.2 Objekt	29
4.3 Objektivní stránka	29
4.3.1 Zneužití tísně	30
4.3.2 Zneužití bezbrannosti	30
4.3.3 Zneužití důvěryhodnosti a vlivu vyplývajících z postavení	31
4.4 Subjekt	31
4.5 Subjektivní stránka	32
4.6 Kvalifikované skutkové podstaty sexuálního nátlaku	32
4.6.1 Kvalifikovaná skutková podstata uvedená v odst. 3	32
4.6.2 Kvalifikovaná skutková podstata v odst. 4	33
4.6.3 Kvalifikovaná skutková podstata v odst. 5	34

4.6.4	Kvalifikovaná skutková podstata v odst. 6	34
5	Ochrana oběti a rizika sekundární viktimizace	35
5.1	Oběť trestného činu	35
5.2	Sekundární viktimizace	35
5.3	Etiologie sexuální kriminality	37
6	Analýza empirického výzkumu a úvahy de lege ferenda	39
6.1	Analýza bariér při ohlašování sexuálního násilí	39
6.2	Mechanismy sekundární viktimizace a vliv společenských mýtů	40
6.3	Institucionální podpora a technické aspekty vyšetřování	42
6.4	Úvahy de lege ferenda pro zefektivnění ochrany oběti	43
6.4.1	Zavedení obligatorní specializace orgánů činných v trestním řízení	43
6.4.2	Specializovaná centra a zavedení Rape Kitů	44
6.4.3	Transformace výsledku na povinný audiovizuální záznam	45
6.4.4	Absolutní zákaz přímé konfrontace a modernizace rekogničních metod	47
6.4.5	Automatizace přidělování zmocněnce ex offio od prvního úkonu	48
6.4.6	Systémové financování a profesionalizace doprovodů oběti	48
6.4.7	Povinné vzdělávání soudců a státních zástupců	49
6.4.8	Závěr úvah de lege ferenda	51
	Závěr	52
7	Seznam použitých zdrojů	54
8	Seznam zkratk	57
9	Seznam příloh.....	58
10	Příloha č. 1: Scénáře dotazníkového šetření a expertních rozhovorů.....	59
10.1.1	Část A: Dotazník pro organizaci ROSA – centrum pro ženy	59
10.1.2	Část B: Dotazník pro Bílý kruh bezpečí – pobočka České Budějovice	59

Úvod

Ochrana lidské důstojnosti, osobní integrity a sexuální autonomie představuje jeden ze základních pilířů moderního demokratického právního státu. Přestože je právo na sebeurčení v sexuální oblasti zakotveno v ústavním pořádku i mezinárodních úmlouvách, realita trestního řízení v případech sexuálního a domácího násilí odhaluje hluboký rozpor mezi proklamovanou ochranou a aplikační praxí. Sexuální násilí není pouze útokem na fyzickou nedotknutelnost, ale především brutálním zásahem do lidské identity, jehož následky oběť často provázejí po celý život.

Tato bakalářská práce vzniká v období zásadní koncepční proměny českého trestního práva. K 1. lednu 2025 nabyla účinnosti přelomová novela trestního zákoníku, která opouští historický koncept znásilnění postavený na překonání fyzického odporu a nahrazuje jej moderním principem nesouhlasu, známým jako „ne znamená ne“. Tento posun reflektuje společenskou shodu na tom, že podstatou sexuálního zločinu není míra použitého násilí, ale absence svobodné vůle oběti.

Hlavním cílem práce je analýza skutkových podstat trestných činů znásilnění a sexuálního nátlaku v kontextu této nové právní úpravy, se zvláštním zřetelem na procesní postavení oběti a rizika sekundární viktimizace. Práce se snaží odpovědět na otázku, zda současné legislativní změny a doprovodné ochranné instituty dostatečně eliminují druhotné zraňování obětí v průběhu vyšetřování a soudního rozhodování.

Teoretická část práce se věnuje historickému vývoji a systematickému trestných činů proti lidské důstojnosti, podrobnému rozboru zákonných znaků a vymezení pojmu sekundární viktimizace. Praktická část je založena na vlastním empirickém šetření realizovaném formou polostrukturovaných rozhovorů s odborníky ze specializovaných organizací ROSA – centrum pro ženy a Bílý kruh bezpečí. Zkušenosti z první linie pomoci obětem umožňují identifikovat reálné bariéry při ohlašování trestné činnosti a slabá místa v přístupu orgánů činných v trestním řízení.

Závěrečná část práce syntetizuje získané poznatky do úvah *de lege ferenda*. Předkládá konkrétní návrhy na systémová zlepšení – od zavedení specializovaných zdravotních center a tzv. Rape Kitů přes povinnou specializaci policistů až po automatizaci právního zastoupení obětí. Ambicí této práce je přispět k diskusi transformaci české justice směrem k systému, který oběti vnímá jako

rovnocenné subjekty zasluhující maximální respekt k jejich důstojnosti a traumatické zkušenosti.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Předkládaná bakalářská práce se zaměřuje na hloubkovou analýzu právní úpravy a aplikační praxe u trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. Vzhledem k dynamickému vývoji české legislativy a společenskému diskurzu v této oblasti je nezbytné podrobit zkoumání nejen znění zákona, ale i její reálný dopad na procesní postavení oběti.

Hlavním cílem práce je komplexní analýza skutkových podstat trestných činů znásilnění podle § 185 a sexuálního nátlaku podle § 186 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku ve znění pozdějších předpisů (dále jen „TZ“) a to s důrazem na zásadní koncepční změnu účinnou od 1. ledna 2025. Práce usiluje o zhodnocení, do jaké míry nový princip nesouhlasu („ne znamená ne“) přispívá k posílení ochrany sexuální autonomie a k eliminaci rizik sekundární viktimizace.

K dosažení tohoto hlavního cíle byly stanoveny následující dílčí cíle:

1. Identifikace a klasifikace klíčových projevů a příčin sekundární viktimizace, ke kterým dochází v rámci vyšetřování a soudního řízení.
2. Provedení empirického šetření u odborných subjektů (ROSA, Bílý kruh bezpečí) za účelem zmapování reálných bariér, které obětem brání v ohlašování trestné činnosti.
3. Formulace ucelených návrhů *de lege ferenda* a doporučení pro praxi, které směřují k systémovému zefektivnění ochrany zvláště zranitelných obětí.

Při zpracování bakalářské práce byla zvolena kombinace teoretických a empirických metod vědecké práce, aby bylo dosaženo maximální objektivity a komplexnosti závěrů.

V teoretické části byla primárně využita metoda literární rešerše a analýzy odborných textů. Předmětem zkoumání byla aktuální odborná literatura a komentářová literatura k trestnímu zákoníku a trestnímu řádu, a v neposlední řadě mezinárodní dokumenty, jako je Istanbulská úmluva. Dále byla aplikována metoda historicko-právní, která umožnila komparaci současné úpravy s dřívějším pojetím založeným na překonání fyzického odporu.

Jádro praktické části tvoří kvalitativní empirický výzkum. Data byla získána formou polostrukturovaných rozhovorů s představiteli organizací ROSA – centrum pro ženy a Bílý kruh bezpečí. Tato metoda byla vybrána pro svou schopnost zachytit specifické poznatky z přímé aplikační praxe a identifikovat systémové nedostatky. Při přípravě scénáře rozhovoru a formulaci konkrétních otázek byl jako podpůrný nástroj využit model generativní umělé inteligence Google Gemini. Role AI spočívala především v optimalizaci srozumitelnosti otázek a v návrhu tematických okruhů zaměřených na specifika sekundární viktimizace.

V závěrečné fázi práce byla využita metoda analýzy a syntézy, pomocí níž byly teoretické poznatky konfrontovány se zjištěními z empirického šetření. Na základě této komparace byla metodou dedukce vyvozena konkrétní legislativní a procesní doporučení v kapitole věnované úvahám *de lege ferenda*.

V rámci teoretické části práce byly pro syntézu odborných textů a stylistickou úpravu využity kapacity velkého jazykového modelu Google Gemini. Tento nástroj sloužil k zpřesnění kriminologické terminologie a strukturování teoretických východisek. Finální verze textu byla následně ověřena s primárními zdroji.

2 Charakteristika trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti

Ochrana lidské důstojnosti, integrity a svobodného rozhodování v sexuální sféře patří mezi základní pilíře moderního trestního práva. Tato oblast prošla v posledních letech zásadní koncepční proměnou, která vyvrcholila rozsáhlou novelizací provedenou zákonem č. 166/2024 Sb., účinnou od 1. ledna 2025. Tato novela reflektuje moderní společenský souhlas, že primárním chráněným zájmem není pouhá "mravnost" v tradičním smyslu, ale především sexuální autonomie a důstojnost jednotlivce.

Trestné činy této kategorie jsou systematicky zařazeny do hlavy III. zvláštní části TZ. Celkem se jedná o dvanáct skutkových podstat § 185 až § 193a TZ, které lze rozdělit podle jejich primárního objektu, kterým se rozumí ochrana sexuální autonomie a ochrana zdravého vývoje mládeže.

Zásadním mezníkem v české trestněprávní legislativě je koncepční posun v definici vybraných trestných činů, který představuje přechod od tradičního násilného pojetí znásilnění k pojetí založenému na absenci souhlasu, tedy k principu „ne znamená ne“. Tato změna reflektuje moderní chápání sexuální autonomie jako nedotknutelné hodnoty.¹

V rámci nové úpravy nedobrovolného pohlavního styku již není pro naplnění skutkové podstaty trestného činu nezbytné prokazovat užití násilí, pohrůžku bezprostředním násilím či využití bezbrannosti v dřívějším úzkém smyslu. Klíčovým a konstitutivním prvkem se stává nesouhlas oběti, který může být vyjádřen verbálně, gestem, nebo i jiným srozumitelným způsobem.²

S tím úzce souvisí i nová interpretace zneužití bezbrannosti. Zákon nyní poskytuje explicitní a přísnější ochranu osobám, které se z objektivních důvodů nemohou bránit nebo projevit svou vůli například v důsledku spánku, nemoci, nízkého věku, handicapu či silné intoxikace. Podstatnou změnou je, že takové jednání je nově klasifikováno přímo

¹ DOSTÁL, M. Princip „ne znamená ne“ v kontextu trestního práva. In: *dpak.cz* [online]. 2024 [cit. 2025-12-31]. Dostupné z: <https://www.dpak.cz/cs/clanky/princip-ne-znamená-ne-v-kontextu-trestniho-prava>

² Srov. tamtéž

jako trestný čin znásilnění, nikoliv jako mírněji trestané pohlavní zneužití, jak tomu bylo v předchozí úpravě.³

Systémovou změnu doplňuje zavedení nového trestného činu sexuálního útoku (§ 185a TZ). Tato skutková podstata nahrazuje a precizuje dřívější postihování forem sexuálního nátlaku a jednání, která sice nedosahují intenzity pohlavního styku (soulože či jí narovnaného styku), avšak představují hrubý a závažný zásah do lidské důstojnosti v sexuální oblasti.⁴

2.1 Vývoj právní úpravy v České republice

2.1.1 Historické pojetí a Trestní zákon č. 140/ 1961 Sb.

Po rozpadu Rakouska-Uherska a založení samostatného Československa v roce 1918 byl převzat rakouský trestní zákon o zločinech, přečinech a přestupcích. Situaci však komplikoval fakt, že na Slovensku nadále platil původní uherský trestní zákon z roku 1878. Tato právní dvojkolejnost, společně s nepřehledným množstvím doplňujících trestních norem, způsobovala v novém státě značný chaos.⁵

Tento neudržitelný stav vyžadoval efektivní řešení, k němuž se však dospělo až v roce 1950 v rámci tzv. Právníkové dvouletky. Tehdejší zákonodárce odstranil právní dualismus přijetím čtyř klíčových norem: zákona č. 86/1950 Sb. trestního zákona a zákona č. 87/1950 Sb. o trestním řízení soudním, které doplnily trestní zákon č. 88/1950 Sb. trestní zákon správní a zákon č. 89/1950 Sb. trestní řád správní.

Postupem času však začaly vyplouvat na povrch nedostatky této úpravy. Společně s proměnou politického klimatu sílil tlak na novou kodifikaci, která by lépe reflektovala dobové potřeby. Tato snaha vyvrcholila v roce 1961 přijetím zákona č. 140/1961 Sb. (dále jen „tr. zák.“) a zákona č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním. Zatímco hmotněprávní zákon byl později nahrazen, procesní předpis tr. ř. zůstává po četných novelizacích pilířem českého trestního práva dodnes.

³ SLÁMA, Š. Novela trestního zákoníku účinná od 1. 1. 2025. In: *slamalegal.cz* [online]. 1. 7. 2024 [cit. 2025-12-31]. Dostupné z: <https://slamalegal.cz/novela-trestniho-zakoniku-ucinna-od-1-1-2025/>

⁴ Srov. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 9. vydání. Praha: Leges, 2025, s. 632–633. ISBN 978-80-7502-799-3.

⁵ Srov. VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 3. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 36. ISBN 80-210-4056-4.

V tomto zákoníku nebyla sexuální kriminalita primárně chápána jako útoky na individuální sexuální svobodu a autonomii oběti. Jejich trestnost byla naopak odvozena zejména od ohrožení veřejné mravnosti a narušení „zdravého mravního prostředí socialistické společnosti“. Z toho důvodu byly tyto trestné činy systematicky zařazeny do hlavy „Trestné činy proti rodině, mládeži a proti lidské důstojnosti“.

Konkrétní skutková podstata znásilnění (§ 241 tr. zák. č. 140/1961 Sb.) vycházela téměř výhradně z konceptu použití násilí nebo pohrůžky násilím k překonání odporu oběti. Také podle tohoto zákona mohla být obětí pouze žena.⁶

Zásadním nedostatkem původní právní úpravy však byla absence samostatné skutkové podstaty sexuálního nátlaku. Při pohledu na dřívější novely je zásadní tehdejší striktní výklad pojmu soulož. Trestní zákon postihoval primárně tento konkrétní akt; veškeré další formy sexuálního násilí, bez ohledu na jejich závažnost, byly podřazovány pod jiné skutkové podstaty. Pokud nešlo přímo o soulož, posuzovalo se takové jednání podle své intenzity jako omezování osobní svobody, vydírání, nebo útisk.⁷

2.1.2 Období transformace a kontroverze privatizace stíhání

Transformační období po roce 1990 přineslo postupné opouštění ideologických prvků a snahu o liberalizaci a humanizaci trestního práva. Tyto změny se promítly mimo jiné do privatizace trestního stíhání u vybraných sexuálních trestných činů, a to zejména v případech, kdy byl pachatel k oběti osobou blízkou – například manželem či partnerem. V těchto situacích bylo zahájení trestního stíhání podmíněno souhlasem poškozeného⁸.

Ačkoli byla tato úprava motivována snahou chránit rodinné vztahy a zamezit nadměrným zásahům státu do soukromí, brzy se stala terčem výrazné kritiky právní teorie i praxe. Požadavek aktivního souhlasu oběti zásadně ztěžoval vyšetřování a zároveň zvyšoval riziko sekundární viktimizace. Oběť byla často v psychicky náročné a traumatické situaci nucena činit formální rozhodnutí o stíhání osoby, na níž mohla být ekonomicky, emocionálně či rodinně závislá.

⁶ Srov. § 241 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon.

⁷ Srov. MITLÖHNER, Miroslav. Několik úvah nad trestným činem znásilnění podle § 241 trestního zákona po novele. *Trestní právo*, 2002, č. 10, s. 11–13.

⁸ Srov. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád II. § 163. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2114–2122. ISBN 978-80-7400-465-0.

Rok 1990 přinesl do trestního zákona důležité upřesnění: za násilí se nově považovalo i uvedení oběti do stavu bezbrannosti lští. Následná novela z roku 1991 (č. 557/1991 Sb.) se pak zaměřila přímo na trestání podle § 241tr. zák. č. 140/ 1961 Sb. Překvapivě však nezpřísnovala, ale naopak snížila minimální trestní sazbu v prvním odstavci ze tří na dva roky⁹

Zcela radikální proměnu však přinesla až novela č. 144/2001 Sb., která odstranila historický pozůstatek vázaný výhradně na soulož a zavedla širší kategorii „jiného obdobného pohlavního styku“. Tento krok sice v praxi vyvolal interpretační potíže při rozlišování závažnějších aktů od prostého ohmatávání, zároveň však umožnil dosáhnout plné genderové neutrality. Obětí znásilnění se tak poprvé v naší historii mohl stát jak muž, tak žena. Celý tento vývoj v rámci starého trestního zákona pak uzavřela novela č. 320/2006 Sb., která reagovala na společenskou poptávku po přísnějším postihu nejzávažnějších případů zavedením možnosti uložit pachateli výjimečný trest.¹⁰

Dříve se na sexuální trestné činy nahlíželo částečně jako na soukromou záležitost oběti (tzv. privatizace trestního stíhání), což je dnes považováno za překonaný a problematický přístup z 90. let. Tento model dostatečně nechránil oběti a neodpovídal závažnosti těchto činů. Moderní trestní právo se proto od tohoto pojetí odvrátilo a posílilo roli státu. Novým cílem je aktivní ochrana lidské důstojnosti a práva každého člověka svobodně rozhodovat o svém sexuálním životě. Právě tato odborná kritika se stala hlavním důvodem pro vytvoření nové a efektivnější právní úpravy v trestním zákoníku.

2.1.3 Současná právní úprava podle TZ

Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti jsou systematicky zařazeny do Hlavy III TZ, která zahrnuje například znásilnění (§ 185 TZ), sexuální útok (§ 185a TZ)¹¹, sexuálním útokem (§ 185a TZ), sexuální nátlak (§ 186 TZ) a další trestné činy. Tato struktura zůstává zachována i po novele účinné od 1. ledna 2025, která reflektuje

⁹ Srov. MITLÖHNER, Miroslav. Několik úvah nad trestným činem znásilnění podle § 241 trestního zákona po novele. *Trestní právo*, 2002, č. 10, s. 11–13.

¹⁰ Srov. tamtéž.

¹¹ K rozlišení skutkových podstat po novele účinné od 1. 1. 2025 srov. § 185 a § 185a zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Trestný čin znásilnění (§ 185) je nově omezen na penetraci (soulož nebo jí naroveň postavené jednání), zatímco ostatní nesouhlasné sexuální kontakty bez penetrace jsou klasifikovány jako sexuální útok (§ 185a).

současné pojetí ochrany obětí a přináší zásadní změnu definice znásilnění – z dosavadního konceptu „překonání odporu“ přechází na princip „nesouhlasu“.¹²

Do 31. prosince 2024 byl trestný čin znásilnění definován jako pohlavní styk vykonaný násilím, pohrůžkou násilí nebo jinou těžkou újmou či zneužitím bezbrannosti oběti.¹³ Novela účinná od 1. ledna 2025 přináší zásadní změnu v pojetí tohoto trestného činu. Nově se uplatňuje princip „NE znamená NE“, podle kterého je nesouhlasný pohlavní styk považován za znásilnění i bez dokazování násilí či pohrůžky. Stačí prokázat, že oběť nevyjádřila souhlas, přičemž projev nesouhlasu může být i neverbální (např. pláč, gestikulace).¹⁴ Tento posun zásadně mění pohled na autonomii a souhlas oběti, klade důraz na ochranu její sexuální svobody a zvyšuje efektivitu trestního stíhání pachatelů.

Reforma sexuálního trestního práva v České republice prošla od 90. let zásadním vývojem, který vyvrcholil novelou účinnou od 1. ledna 2025. Zatímco dřívější úprava se soustředila primárně na fyzické násilí a striktně oddělovala znásilnění od sexuálního nátlaku, současný zákon klade hlavní důraz na ochranu lidské důstojnosti a sexuální autonomie. Nově se za nepřípustné považuje jakékoli zneužití tísně, závislosti či nerovného postavení v mnohem širším rozsahu. Tento posun znamená, že právo již nevyžaduje prokázání fyzického odporu, ale chrání oběť před jakýmkoliv zneužitím její situace, čímž poskytuje moderní a komplexnější ochranu jejích práv.¹⁵

2.2 Pojem lidské důstojnosti a její ochrana v lidském právu

Lidská důstojnost představuje základní hodnotu moderního demokratického právního státu a tvoří ústřední pilíř ochrany lidských práv a svobod. V mezinárodním kontextu je tato hodnota proklamována již v Chartě základních práv EU, která ve svém prvním článku stanoví, že lidská důstojnost je nedotknutelná a musí být respektována

¹² *Redefinice znásilnění: co se mění a od kdy změny platí?* [online]. profem, 14. 6. 2024 [cit. 2024-05-22]. Dostupné z: <https://www.profem.cz/cs/novinky/a/redefinice-znasilneni-co-se-meni-a-od-kdy-zmeny-plati>.

¹³ Srov. § 185 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve ve znění účinném do 31. 12. 2024.

¹⁴ DOSTÁL, M. Princip „ne znamená ne“ v kontextu trestního práva. In: *dpak.cz* [online]. 2024 [cit. 2025-12-31]. Dostupné z: <https://www.dpak.cz/cs/clanky/princip-ne-znamená-ne-v-kontextu-trestniho-prava>.

¹⁵ ARROWS ADVISORY GROUP. Changes brought about by the sexual offences amendment. In: *arws.cz* [online]. 24. 5. 2024 [cit. 2025-12-31]. Dostupné z: <https://arws.cz/news-at-arrows/changes-brought-about-by-the-sexual-offences-amendment>.

a chráněna. V českém ústavním pořádku je zakotvena zejména v čl. Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, (dále jen „Listina“) podle něhož jsou lidé svobodní a rovní v důstojnosti i v právech, a dále v čl. 10 Listiny, který garantuje právo na zachování lidské důstojnosti, osobní cti a dobré pověsti. Tento princip prostupuje celým právním řádem a v oblasti trestního práva plní funkci hodnotového východiska pro vymezení chráněných právních statků i pro legitimaci trestní represe.

V kontextu trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti je lidská důstojnost chápána jako právní statek zahrnující zejména sexuální autonomii, tělesnou integritu a svobodu rozhodování o vlastním těle. Jak uvádí odborná literatura, sexuální delikty nezasahují pouze do fyzické sféry oběti, ale především do její osobní identity a sebeurčení. V souladu s tzv. objekt-formulí, kterou ve své judikatuře aplikuje i Ústavní soud ČR, nesmí být s člověkem nikdy zacházeno jako s pouhým prostředkem (objektem) k dosažení jiného cíle. Znásilnění (§ 185 TZ) tak představuje jeden z nejzávažnějších zásahů do lidské důstojnosti, neboť pachatel popírá autonomii oběti a redukuje ji na pouhý objekt sexuálního uspokojení.

Tento přístup nachází silnou oporu v mezinárodním právu. Z judikatury Evropského soudu pro lidská práva vyplývá povinnost států postihovat znásilnění jako porušení čl. 3 (zákaz nelidského a ponižujícího zacházení) a čl. 8 (právo na soukromý život) Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Klíčovým milníkem se v tomto směru stal rozsudek ESLP ve věci *M.C. proti Bulharsku* (2003)¹⁶, který zdůraznil, že podstatou znásilnění není míra fyzického násilí nebo překonání odporu, ale absence svobodného souhlasu oběti. Na tento trend navazuje i Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí (tzv. Istanbulská úmluva)¹⁷, která v článku 36 vyžaduje kriminalizaci všech sexuálních aktů vykonaných bez svobodně uděleného souhlasu.

Právě tento hodnotový rámec se plně promítl do novely trestního zákoníku účinné od 1. ledna 2025, která redefinovala znásilnění na základě principu „ne znamená ne“. Přejít od konceptu „překonání odporu“ k absenci souhlasu reflektuje skutečnost, že

¹⁶ Rozsudek ESLP ze dne 4. 12. 2003, *M.C. proti Bulharsku*, stížnost č. 39272/98.

¹⁷ Srov. čl. 36 Úmluvy Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí ze dne 11. 5. 2011 (Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 71/2024 Sb. m. s.).

zásah do lidské důstojnosti nastává již samotným popřením vůle oběti, bez ohledu na to, zda byla schopna klást fyzický odpor.

Rovněž trestný čin sexuálního nátlaku (§ 186 TZ) je úzce spojen s ochranou lidské důstojnosti. Jeho podstatou je zneužití tísně, závislosti nebo nerovného postavení oběti, čímž dochází k omezení její svobodné vůle. Pachatel sice nemusí použít fyzické násilí, avšak využívá mocenské převahy, která oběť staví do pozice faktické nesvobody. Takové jednání je v přímém rozporu s principem rovnosti v důstojnosti¹⁸ a představuje zásah do základního práva na sebeurčení.

Z hlediska ochrany lidské důstojnosti je zásadní, že jak znásilnění, tak sexuální nátlak jsou trestnými činy stíhanými z moci úřední. Zákonodárce tím dává najevo, že ochrana lidské důstojnosti představuje veřejný zájem, který nemůže být ponechán výlučně na individuálním rozhodnutí oběti. Jak uvádí odborná literatura, u tak závažných zásahů do základních práv je povinností státu zajistit účinné trestní stíhání, neboť oběť se často nachází ve znevýhodněném postavení v důstojnosti i možnostech obrany v důsledku traumatu či strachu.

Lze proto uzavřít, že lidská důstojnost představuje společný hodnotový základ obou zkoumaných skutkových podstat. Novela trestního zákoníku potvrzuje posun od formalistického hodnocení vnějších znaků k materiálnímu posouzení zásahu do autonomie oběti. Tento přístup odpovídá nejen ústavnímu pořádku České republiky, ale i mezinárodním závazkům v oblasti lidských práv, čímž vytváří pevný základ pro účinnější ochranu obětí v trestním řízení.

¹⁸ K pojetí lidské důstojnosti jako základního interpretačního principu srov. čl. 1 Listiny základních práv a svobod. In: *Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.*

3 Analýza skutkové podstaty trestného činu znásilnění podle § 185 TZ a výklad vybraných zákonných znaků

3.1 § 185 Znásilnění TZ

(1) Kdo s jiným proti jeho seznatelné vůli vykoná soulož nebo jiný pohlavní styk provedený způsobem srovnatelným se souloží, kdo jiného donutí k souloži nebo jinému pohlavnímu styku provedenému způsobem srovnatelným se souloží s jinou osobou, nebo kdo k takovému činu zneužije jeho bezbrannosti, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až deset let.

(2) Odnětím svobody na tři léta až dvanáct let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

a) na dítěti,

b) na těhotné ženě nebo takovým činem způsobí těhotenství ženy,

c) na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické nebo sociální skupině, národnost, věk, pohlaví, sexuální orientaci, zdravotní postižení, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání, anebo pro jeho skutečnou nebo domnělou příslušnost k jiné skupině osob,

d) s další osobou, nebo

e) se zbraní.

(3) Odnětím svobody na pět až patnáct let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na dítěti mladším patnácti let,

b) spáchá-li takový čin na osobě omezené na osobní svobodě ve věznici nebo ústavu pro výkon zabezpečovací detence nebo ze zákonného důvodu umístěné ve zdravotnickém zařízení, školském zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy nebo pro preventivně výchovnou péči anebo v jiném místě, kde je omezována její osobní svoboda, nebo

c) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví.

(4) Odnětím svobody na deset až osmnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.

(5) Příprava je trestná.¹⁹

3.1.1 Objekt

Chráněným zájmem trestného činu znásilnění je sexuální autonomie, tedy svoboda jednotlivce rozhodovat o svém pohlavním životě, a lidská důstojnost. Tato svoboda je v případě znásilnění narušena tím nejintenzivnějším způsobem. Sekundárním objektem je zdraví oběti jak fyzické, tak psychické.²⁰

3.1.2 Objektivní stránka

Objektivní stránku tohoto trestného činu vymezuje trestní zákoník s účinností od 1. 1. 2025 prostřednictvím tří základních skutkových podstat, které postihují nedobrovolné soulože a jiné srovnatelné pohlavní styky. Podle první skutkové podstaty (alinea 1) dochází k naplnění objektivní stránky tehdy, vykoná-li pachatel s jiným soulož nebo jiný srovnatelný pohlavní styk proti jeho seznatelné vůli. V tomto případě již není k naplnění znásilnění třeba násilí či pohrůžky; postačí, pokud pachatel úmyslně vykoná styk proti vůli oběti, která je v dané chvíli prokazatelně rozpoznatelná.

Druhá skutková podstata (alinea 2) spočívá v donucení k souloži či srovnatelnému styku, přičemž výklad dovozuje, že se musí jednat o donucení uskutečněné násilím, pohrůžkou násilí nebo jiné těžké újmy, zneužitím tísně či porušením určité povinnosti.

Třetí forma (alinea 3) pak postihuje vykonání styku zneužitím bezbrannosti oběti, tedy situace, kdy pachatel využije stavu, v němž osoba není schopna utvářet nebo projevit svou vůli (např. v důsledku spánku, bezvědomí, nemoci, silného stresu, nízkého věku pod 12 let či vlivu návykových látek). Za dokonání trestného činu se považuje až samotné vykonání soulože či srovnatelného styku, přičemž souloží se rozumí i částečné spojení pohlavních orgánů muže a ženy a srovnatelným stykem jednání penetrační povahy, jako je orální či anální styk.²¹

¹⁹ § 185 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění zákona č. 166/2024 Sb.

²⁰ Srov. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. Obecná část 9. vydání. Praha: Leges, 2025, s. 638. ISBN 978-80-7502-799-3

²¹ Srov. tamtéž, s. 634–637.

3.1.3 Pohlavní styk

Pohlavním stykem je dle textu jakýkoli způsob ukájení pohlavního pudu na těle jiné osoby bez ohledu na to, zda jde o osobu stejného či odlišného pohlaví. Jedná se o široký pojem, jehož podstatou je fyzický kontakt s druhou osobou směřující k ukojení sexuálního nutkání. Pohlavní styk při tomto vymezení zahrnuje širokou škálu činností, jako je například soulož, orální pohlavní styk zahrnující fellatio či cunnilingus²², nebo anální pohlavní styk. Dále sem spadá zasouvání prstů nebo jiných předmětů do ženského pohlavního ústrojí, zejména pokud napodobují pohyby pohlavního údu, nebo použití předmětů sloužících jako náhražky pohlavních orgánů. Obecně se za pohlavní styk považuje také vsunování pohlavního údu mezi prsa ženy, osahávání genitálií ženy nebo muže, osahávání prsou ženy, sání prsních bradavek či takzvané erotické masáže, které pachatel provádí druhé osobě nebo ona jemu.

Takto vymezené jednání musí směřovat k pohlavnímu uspokojení pachatele, přičemž nezáleží na tom, zda k němu v konkrétním případě skutečně dojde. Podstatným rysem je osobní kontakt s obětí a konání na jejím těle, neboť pokud by k fyzickému kontaktu pachatele s druhou osobou nedošlo a pachatel by ji pouze násilím či pohrůžkou donutil, aby se sama bez kontaktu s ním oddávala sexuálním praktikám, nejednalo by se o znásilnění, nýbrž o trestný čin sexuálního nátlaku. Pokud však dojde k pohlavnímu styku přímo ve formě soulože nebo jiným způsobem provedeným srovnatelně se souloží, je třeba takové jednání posoudit jako zvlášť přitěžující okolnost, která naplňuje přísnější skutkovou podstatu trestného činu znásilnění.²³

3.1.4 Soulož

Soulož je kontakt pohlavních orgánů muže a ženy, bez ohledu na intenzitu penetrace. Za soulož se považuje i jen částečné vsunutí pohlavního orgánu, a to i když nedojde k porušení panenské blány²⁴

²² Srov. KOVÁŘ, Petr a kol. *Sexuální agrese: znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, 2009, s. 110 ISBN 978-80-7345-161-5.

²³ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 1651. ISBN 978-80-7400-178-9.

²⁴ Srov. tamtéž, s. 1655.

3.1.5 Násilí a pohrůžka násilím

Za násilí se podle soudní praxe považuje použití fyzické síly ze strany pachatele za účelem překonání nebo zamezení vážně míněného odporu znásilňované osoby a dosažení pohlavního styku proti její vůli. Násilné jednání musí směřovat k vykonání pohlavního styku, přičemž není rozhodné, zda dojde přímo k souloži, neboť postačí jakékoli jednání považované za pohlavní styk. Trestný čin je spáchán násilím i tehdy, pokud pachatel uvede osobu do stavu bezbrannosti lstí (např. podáním léku vyvolávajícího bezvědomí či spánek), aby na ní následně vykonal pohlavní styk.²⁵

Pohrůžka násilím je definována širěji než u jiných trestných činů, neboť zahrnuje jak hrozbu bezprostředním násilím, tak pohrůžku násilím, které má být vykonáno až v bližší či vzdálenější budoucnosti. Taková pohrůžka může být učiněna i nepřímou, například prostřednictvím dopisu nebo telefonicky. Pro naplnění zákonných znaků je nezbytné, aby z hrozby bylo patrné, že násilí bude skutečně použito, pokud se napadená osoba nepodrobí vůli útočnicka. Tato pohrůžka přitom nemusí směřovat přímo proti napadenému, ale může se týkat i jeho dětí, blízkých příbuzných nebo dokonce majetku. V případě majetku však musí být obsahem hrozby vždy násilné chování, tedy použití fyzické síly, jinak by se jednalo o pohrůžku jinou těžkou újmou. I u hrozeb pronesených s časovým odstupem je k dokonání činu nutný osobní kontakt, kdy se poškozená osoba podrobí dřívější pohrůžce (např. ze strachu z její realizace dorazí na určené místo), čímž dojde k osobnímu kontaktu pachatele s obětí a následnému pohlavnímu styku.²⁶

3.1.6 Donucení

Donucení představuje překonání vážně míněného odporu oběti nebo situaci, kdy oběť podlehne, protože další odpor vnímá jako beznadějný. Dochází k němu tehdy, když pachatel skrze násilí či pohrůžky nedá poškozené osobě žádnou možnost odpor projevit. Výsledkem je upuštění od vzdoru kvůli vyčerpanosti nebo odůvodněnému strachu z uskutečnění hrozeb.²⁷

Bezbranností a jejím zneužitím se rozumí stav oběti, ve kterém není schopna projevit svou vůli nebo klást odpor vůči jednání pachatele. Tento stav může být absolutní, kdy oběť vůbec nevnímá okolí (např. v bezvědomí, hlubokém spánku či pod vlivem

²⁵ Srov. tamtéž, s. 1652.

²⁶ Srov. tamtéž, s. 1652

²⁷ Srov. tamtéž, s. 1653

drog), nebo relativní, kdy sice okolí vnímá, ale není schopna situaci náležitě vyhodnotit či se bránit kvůli nízkému věku, duševní poruše nebo fyzickému handicapu. Zneužití pak spočívá v tom, že pachatel o tomto stavu ví a využije jej k dosažení pohlavního styku. Pro naplnění skutkové podstaty není rozhodné, zda se oběť do stavu bezbrannosti dostala bez přičinění pachatele, nebo ji do něj pachatel sám uvedl (např. Istí).²⁸

3.2 Subjekt

Subjektem trestného činu znásilnění může být jakákoliv fyzická osoba, a to bez ohledu na pohlaví. Jelínek výslovně uvádí, že pachatelem může být jak muž, tak i žena bez ohledu na věk.²⁹ Nikoli výjimečně se jedná i osoby pachateli blízké. Institut svolení poškozeného dle § 141 trestního řádu z roku 1961 Sb. se od 1. 1. 2025 na trestný čin znásilnění podle § 185 TZ neuplatní. V souvislosti s novou právní úpravou účinnou od 1.1.2025 text dále upřesňuje specifické situace u spolupachatelství. Pokud se znásilnění dopustí více osob společně, dělí se jejich trestní odpovědnost podle konkrétního jednání: jedna osoba může naplnit skutkovou podstatu tím, že oběť drží silou (čímž ji donucuje dle aliny 2), zatímco druhá osoba na oběti vykoná soulož (čímž jedná proti seznatelné vůli dle aliny 1). Obě tyto osoby jsou však považovány za pachatele trestného činu znásilnění.³⁰ Trestný čin znásilnění může podle § 7 zákona č. 418/2011 Sb. o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZTOPO“) spáchat i právnická osoba.³¹ Nicméně mám za to, že trestní odpovědnost právnické osoby za znásilnění je v praxi téměř vyloučená, a to zejména s ohledem na podmínky stanovené v § 8 ZTOPO. Aby byla tato odpovědnost dovozena, musela by fyzická osoba (např. statutární orgán nebo zaměstnanec) jednat v zájmu právnické osoby nebo v rámci její činnosti. Vzhledem k tomu, že znásilnění je trestný čin motivovaný osobními pohnutkami pachatele, je prakticky nepředstavitelné, aby byl spáchán v zájmu firmy či jako součást jejího obchodního směřování. Tento závěr potvrzují i statistické přehledy, které v této kategorii nenevidují žádnou odsouzenou právnickou osobou.

²⁸ Srov. tamtéž, s. 1653-1654

²⁹ Tamtéž

³⁰ Tamtéž

³¹ Srov. zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů.

3.3 Subjektivní stránka

U trestného činu znásilnění je vyžadováno úmyslné zavinění, které musí pokrývat všechny znaky skutkové podstaty. Pachatel tedy musí jednat v úmyslu vykonat soulož nebo srovnatelný pohlavní styk a tento úmysl musí zahrnovat i vědomí, že styk probíhá proti seznatelné vůli oběti, že oběť je bezbranná nebo že je k činu donucena. U nové definice založené na principu nesouhlasu je klíčové subjektivní vnímání pachatele: zkoumá se, zda pachatel na základě vnějších projevů oběti (verbálních i neverbálních) věděl, nebo byl alespoň srozuměn s tím, že oběť se stykem nesouhlasí. Úmysl tedy směřuje k tomu, že k aktu dochází proti vůli, kterou pachatel vnímal jako rozpoznatelnou, případně že zneužívá stavu bezbrannosti, o němž ví, že v něm oběť není schopna své rozhodnutí svobodně projevit.³²

3.3.1 Kvalifikovaná skutková podstata uvedená v odst. 2

Okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby podle § 185 odst. 2 písm. a) TZ naplní pachatel tehdy, spáchá-li čin na dítěti. Podle obecného ustanovení § 126 TZ se dítětem rozumí osoba mladší osmnácti let.³³ V kontextu odstavce 2 se však tato sazba (tři léta až 12 let) uplatní primárně na trestné činy, které byly spáchány na dětech ve věku od 15 do 18 let, neboť útoky na mladší děti (pod 15 let) jsou přísněji trestány podle odstavce 3 téhož ustanovení.³⁴

Další přitěžující okolnosti zahrnují spáchání činu na těhotné ženě nebo způsobení těhotenství (písm. b), a také činy motivované nenávistí či předsudky (písm. c), které pokrývají širokou škálu chráněných charakteristik od rasy až po sexuální orientaci či zdravotní postižení. Na základě písmene se postihují d) postihuje situace, kdy je čin spáchán s další osobou, což typicky dopadá na spolupachatelství (§ 23 TZ), které zvyšuje intenzitu útoku a snižuje možnost obrany oběti.³⁵

Poslední okolností v tomto odstavci je spáchání činu se zbraní (písm. e). Podle obecného výkladového ustanovení § 118 TZ se zbraní rozumí cokoli, čím je možno učinit

³² Srov. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2025, s. 634. ISBN 978-80-7502-799-3.

³³ Srov. § 126 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

³⁴ Srov. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2025, s. 638. ISBN 978-80-7502-799-3.

³⁵ Srov. tamtéž, s. 639.

útok proti tělu důraznějším.³⁶ V souvislosti s novou definicí znásilnění (od 1. 1. 2025) je důležité zdůraznit, že zbraň nemusí být použita pouze k překonání fyzického odporu, ale postačí, pokud ji pachatel užije k demonstraci moci či k zastrašení, čímž potlačí seznatelnou vůli oběti.³⁷

3.3.2 Kvalifikovaná skutková podstata uvedená v odst. 3

Zatímco základní skutková podstata znásilnění chrání sexuální autonomii obecně, odstavec 3 postihuje situace, kdy je útok veden proti zvláště zranitelným skupinám nebo kdy má pro oběť devastující následky.

Podle písmene a) se tato sazba uplatní, je-li čin spáchán na dítěti mladším patnácti let. V kontextu redefinice znásilnění k 1. 1. 2025 je zde klíčový posun v chápání souhlasu. U dětí v tomto věku zákon presumuje naprostou neschopnost k sexuálnímu sebeurčení. Zatímco u dospělých zkoumáme „seznatelnou vůli“, u dětí pod 15 let (a absolutně u dětí pod 12 let) je jakýkoliv pohlavní styk považován za zneužití jejich přirozené bezbrannosti, neboť dítě nedokáže domyslet význam a následky takového aktu.³⁸

Ustanovení písmene b) postihuje znásilnění spáchané na osobách, jejichž osobní svoboda je omezena mocí státu nebo jiným zákonným důvodem (např. ve věznicích, detenčních ústavech či psychiatrických nemocnicích). Zde zákonodárce chrání oběti, které se nacházejí v pozici extrémní závislosti na pachateli nebo na instituci. V takovém prostředí je projev „seznatelné vůle“ (nesouhlasu) pro oběť objektivně náročnější, a proto je zneužití tohoto specifického postavení trestáno přísněji.³⁹

Konečně písmeno c) dopadá na případy, kdy pachatel znásilněním způsobí těžkou újmu na zdraví. Definice těžké újmy podle § 122 odst. 2 TZ zahrnuje mimo jiné zmrzačení (písm. a), poškození důležitého orgánu (písm. e) či vyvolání potratu (písm. g). V moderní judikatuře je však kladen rostoucí důraz na to, že těžkou újmou nejsou pouze viditelná fyzická zranění, ale také závažné a dlouhodobé psychické poruchy, jako je

³⁶ Srov. § 118 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

³⁷ K extenzivnímu výkladu pojmu zbraň v judikatuře blíže viz JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2025, s. 638.

³⁸ Srov. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2025, s. 637. ISBN 978-80-7502-799-3.

³⁹ K problematice institucionálního násilí srov. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 165.

posttraumatická stresová porucha či těžké deprese, které znemožňují oběti normální společenské fungování.⁴⁰

3.3.3 Příprava je trestná

V případě trestného činu znásilnění podle § 185 TZ je příprava trestná výhradně u jeho nejtěžších forem, konkrétně u kvalifikovaných skutkových podstat uvedených v odstavci 3 (např. při způsobení těžké újmy na zdraví, spáchání činu na dítěti mladším patnácti let či při útoku provedeném alespoň dvěma osobami) a v odstavci 4, který reflektuje způsobení smrti oběti. Hlavním důvodem pro kriminalizaci přípravy u těchto závažnějších forem trestného činu je mimořádná společenská nebezpečnost a vysoká intenzita útoku na sexuální autonomii, zdraví i samotný život oběti. Typickým příkladem přípravného jednání může být v praxi nákup omamných látek za účelem uvedení oběti do stavu bezbrannosti, dlouhodobé monitorování jejích zvyklostí nebo vylákání oběti na odlehlé místo pod falešnou záminkou. V rámci právní kvalifikace je však nezbytné důsledně odlišit přípravu od pokusu trestného činu podle § 21 TZ, který na rozdíl od pouhého vytváření podmínek již bezprostředně směřuje k dokončení činu, jako je tomu například v situaci, kdy pachatel oběť již fyzicky napadl, ale k samotnému pohlavnímu styku z objektivních příčin nedošlo.⁴¹

⁴⁰ K medicínskému vymezení těžké újmy a psychických následků viz KOVÁŘ, Petr a kol. *Sexuální agrese: znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, 2009, s. 112–115. ISBN 978-80-7345-161-5.

⁴¹ Srov. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: C. H. Beck, s. 2352.

4 Analýza skutkové podstaty trestného činu sexuálního nátlaku podle § 186 TZ a výklad vybraných zákonných znaků

4.1 § 186 Sexuální nátlak

(1) Kdo přiměje jiného k pohlavnímu styku, pohlavnímu sebeukájení, obnažování nebo jinému srovnatelnému chování zneužívaje jeho tísně, závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu, bude potrestán odnětím svobody až na čtyři léta nebo zákazem činnosti.

(2) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

a) na dítěti,

b) na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické nebo sociální skupině, národnost, věk, pohlaví, sexuální orientaci, zdravotní postižení, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání, anebo pro jeho skutečnou nebo domnělou příslušnost k jiné skupině osob, nebo

c) s další osobou.

(3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 souloží nebo jiným pohlavním stykem provedeným způsobem srovnatelným se souloží.

(4) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

a) na dítěti mladším patnácti let,

b) na osobě omezené na osobní svobodě ve věznici nebo ústavu pro výkon zabezpečovací detence nebo ze zákonného důvodu umístěné ve zdravotnickém zařízení, školském zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy nebo pro preventivně výchovnou péči anebo v jiném místě, kde je omezována její osobní svoboda,

c) souloží nebo jiným pohlavním stykem provedeným způsobem srovnatelným se souloží na těhotné ženě nebo takovým činem způsobí těhotenství ženy, nebo

d) souloží nebo jiným pohlavním stykem provedeným způsobem srovnatelným se souloží na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické nebo sociální skupině, národnost, věk, pohlaví, sexuální orientaci, zdravotní postižení, politické

přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání, anebo pro jeho skutečnou nebo domnělou příslušnost k jiné skupině osob.

(5) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 souloží nebo jiným pohlavním stykem provedeným způsobem srovnatelným se souloží na dítěti mladším patnácti let,

b) spáchá-li takový čin souloží nebo jiným pohlavním stykem provedeným způsobem srovnatelným se souloží na osobě omezené na osobní svobodě ve věznici nebo ústavu pro výkon zabezpečovací detence nebo ze zákonného důvodu umístěné ve zdravotnickém zařízení, školském zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy nebo pro preventivně výchovnou péči anebo v jiném místě, kde je omezována její osobní svoboda, nebo

c) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví.

(6) Odnětím svobody na deset až šestnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.

(7) Příprava je trestná.⁴²

4.2 Objekt

Objektem trestného činu sexuálního nátlaku je primárně zájem na ochraně svobody rozhodování v oblasti sexuálního života. Zákon zde chrání autonomii vůle jednotlivce, aby nebyl nucen k sexuálním úkonům prostřednictvím zneužití své tísně, závislosti nebo autoritativního postavení pachatele. Sekundárním objektem je pak lidská důstojnost, která je hrubě narušena tím, že pachatel redukuje oběť na pouhý objekt svého sexuálního uspokojení skrze využití jejího znevýhodnění.⁴³

4.3 Objektivní stránka

Objektivní stránka ustanovení § 186 TZ spočívá v jednání, jímž pachatel jiného přiměje k sexuálnímu chování (např. k sebeukájení, obnažování či jiným srovnatelným úkonům). Klíčovým mechanismem je zde využití specifické situace, ve které se oběť nachází a která omezuje její svobodu rozhodování.⁴⁴

⁴² Srov. § 185 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁴³ Srov. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2025, s. 640. ISBN 978-80-7502-799-3.

⁴⁴ Tamtéž s. 1669–1771

V souvislosti s novelou účinnou od 1. 1. 2025 je však nutné zdůraznit subsidiaritu tohoto ustanovení vůči trestnému činu znásilnění. Pokud pachatel zneužije tíseň či závislost k vykonání soulože nebo jiného penetračního styku, bude takové jednání napříště kvalifikováno jako znásilnění podle § 185 odst. 1 TZ (tzv. alinea 2). Trestný čin sexuálního nátlaku se tak v moderním pojetí uplatní především u nepenetračních sexuálních aktů nebo v případech, kdy intenzita nátlaku nedosahuje zákonných znaků znásilnění.⁴⁵

4.3.1 Zneužití tísně

V praxi se zneužití tísně často objevuje v kontextu domácího násilí nebo dlouhodobě asymetrických vztahů. Jde o situace, kdy oběť strpí sexuální praktiky nikoliv proto, že by s nimi souhlasila, ale protože se nachází v tíživé životní situaci (např. obava o osud dětí, ekonomická závislost na pachateli, strach z eskalace jiných forem násilí). Tato tíseň ochromuje svobodu rozhodování oběti a pachatel tohoto stavu vědomě využívá k prosazení svých sexuálních požadavků.⁴⁶ Pokud však toto zneužití tísně vede k vykonání soulože, je takové jednání od 1. 1. 2025 kvalifikováno přísněji jako znásilnění podle § 185 odst. 1 TZ.⁴⁷

4.3.2 Zneužití bezbrannosti

Bezbrannost je stav oběti, ve kterém není schopna projevit svou vůli nebo klást odpor, a to z důvodů fyzických (např. hluboký spánek, vysoký stupeň opilosti, vliv návykových látek) nebo psychických (např. šok, duševní porucha, mentální retardace). U sexuálního nátlaku se po 1. 1. 2025 jedná o specifické „přiměnění“ skrze bezmoc oběti, kdy pachatel využije situaci k vynucení sexuální aktivity oběti na sobě samé nebo před pachatelem (např. onanování v momentě, kdy oběť vlivem látek není schopna racionálního úsudku). Pokud by však zneužití tohoto stavu směřovalo k souloži či jinému penetračnímu styku, byla by naplněna přísnější skutková podstata znásilnění podle § 185 TZ.⁴⁸

⁴⁵ K nové hranici mezi § 185 a § 186 TZ po 1. 1. 2025 srov. tamtéž, s. 643.

⁴⁶ Srov. NEST LEGAL. *Sexuálně trestné činy ve světle novely trestního zákoníku* [online]. [cit. 2026-03-29]. Dostupné z: <https://www.nest.legal/article/detail/176-sexualne-trestne-ciny-ve-svetle-novely-trestniho-zakoniku>.

⁴⁷ Srov. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2025, s. 640. ISBN 978-80-7502-799-3.

⁴⁸ K rozlišení forem zneužití bezbrannosti srov. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2025, s. 642–643. (Případně srov. ŠÁMAL, P. a kol.

4.3.3 Zneužití důvěryhodnosti a vlivu vyplývajících z postavení

Zákonné ustanovení v tomto bodě poskytuje ochranu osobám před zneužitím společenského nebo pracovního postavení ze strany pachatele. Tato ochrana se nevztahuje pouze na situace přímé péče či dozoru (např. dozorce ve věznici), ale dopadá na mnohem širší okruh vztahů založených na vlivu či přirozené autoritě. Jedná se o subjekty, které u oběti vzbuzují důvěru nebo disponují faktickou mocí nad jejím životem či kariérou. Typickým příkladem je nadřízený v pracovněprávním vztahu, vedoucí zájmových útvarů nebo vysoce postavený úředník.

Šámal v této souvislosti uvádí, že i v případech, kdy oběť není pachateli přímo svěřena do péče (např. vztah dělnice a mistra v továrně), disponuje pachatel z titulu svého postavení nezanedbatelným vlivem. Pokud je tento vliv zneužit k přiměnění oběti k sexuálnímu chování, dochází k naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu. Podstatou jednání je využití profesní, věkové či zkušenostní převahy k manipulaci oběti. Právní úprava tímto reflektuje skutečnost, že k zásahu do sexuální autonomie dochází i v situacích nerovného postavení, kdy se oběť cítí být v psychické tísní v důsledku autority druhé osoby, aniž by bylo užito přímé fyzické násilí.⁴⁹

4.4 Subjekt

V případě trestného činu sexuálního nátlaku podle § 186 TZ se rozlišují dvě kategorie subjektů. V základní rovině je pachatelem trestně odpovědná fyzická osoba, přičemž se jedná o subjekt obecný. Pachatelem tedy může být kdokoli bez ohledu na pohlaví. Specifikem tohoto deliktu je však skutečnost, že pachatel se často nachází v mocenském či nadřízeném postavení vůči oběti, což vytváří prostor pro zneužití její závislosti nebo tísně.⁵⁰

Vedle fyzických osob může být podle § 7 ZTOPO pachatelem sexuálního nátlaku také právnická osoba. K naplnění trestní odpovědnosti korporace je nezbytné, aby byl čin spáchán v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti osobou uvedenou v § 8 odst. 1 ZTOPO (např. členem statutárního orgánu nebo zaměstnancem při plnění pracovních úkolů).

Trestní zákoník: komentář. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 1668).

⁴⁹ Srov. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník: komentář.* Praha: C. H. Beck, 2010, s. 1669.

⁵⁰ Srov. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část.* 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2025, s. 645.

V takovém případě se jednání fyzické osoby přičítá právnické osobě, což umožňuje uložení sankcí, jako je peněžitý trest či zákaz činnosti.

I když ZTOPO umožňuje postihnout firmu za sexuální nátlak, v praxi k tomu zatím nedochází.⁵¹ Lze dovozovat, že hlavní překážkou je prokazování zákonné podmínky spáchání činu „v zájmu“ nebo „v rámci činnosti“ právnické osoby. Sexuální nátlak je totiž v soudní praxi vnímán primárně jako čistě soukromé jednání jednotlivce, které představuje zjevné vybočení z rámce pracovních úkolů a organizaci nepřináší žádný prospěch. Zařazení tohoto činu pod legislativní rámec ZTOPO má proto zejména preventivní význam, neboť motivuje právnické osoby k zavádění vnitřních kontrolních mechanismů, aby zneužívání hierarchického postavení předcházely.⁵²

4.5 Subjektivní stránka

Vzhledem k tomu, že ustanovení § 186 TZ o sexuálním nátlaku možnost nedbalostního zavinění neobsahuje, jedná se o čistě úmyslný trestný čin. Pachatel tedy musí vědět, že zneužívá tísně, bezbrannosti nebo závislosti oběti, a musí být srozuměn s tím, že ji tímto způsobem nutí k sexuálnímu úkonu.⁵³

4.6 Kvalifikované skutkové podstaty sexuálního nátlaku

Ustanovení § 186 TZ je strukturováno tak, že po základní skutkové podstatě následují v odstavcích 2 až 6 podstaty kvalifikované. Tyto odstavce obsahují tzv. okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby, které odrážejí zvýšenou společenskou škodlivost a typovou nebezpečnost konkrétního jednání.

4.6.1 Kvalifikovaná skutková podstata uvedená v odst. 3

V odstavci 3 tohoto ustanovení jsou vymezeny okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby (v rozmezí dvou až osmi let). Podle písmene a) je přísněji trestán pachatel, který se činu dopustí na dítěti, tedy na osobě mladší osmnácti let ve smyslu

⁵¹ POLICIE ČR. *Statistické přehledy kriminality za rok 2025*. [online]. 2026. Dostupné z: <https://policie.gov.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2025.aspx>

⁵² K obecným podmínkám přičitatelnosti jednání fyzické osoby osobě právnické (zejména k výkladu pojmu „v zájmu“) srov. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2025, s. 211–214. (Zde autor rozebírá podmínky § 8 ZTOPO, které u soukromého excesu jednotlivce nejsou naplněny).

⁵³ Srov. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2025, s. 641.

obecného výkladového ustanovení § 126 TZ. U této okolnosti postačuje podle § 17 písm. a) TZ zavinění z nedbalosti. To znamená, že pachatel nemusí znát přesný věk oběti, ale rozhodující je, zda vzhledem k okolnostem (např. vzhled, místo setkání, chování oběti) o této skutečnosti vědět měl a mohl.⁵⁴

Ustanovení písmene b) (původně spáchání s další osobou, nyní v odst. 3 akcentující intenzitu aktu) se zaměřuje na případy, kdy je nátlak realizován přímo souloží nebo jiným pohlavním stykem provedeným způsobem srovnatelným se souloží. V tomto případě zákonodárce vyžaduje úmyslné zavinění, které musí pokrývat nejen samotné zneužití tísně či závislosti, ale i charakter následného sexuálního aktu. Pro naplnění této kvalifikované skutkové podstaty není nezbytné, aby ostatní osoby účastníci se na trestném činu byly trestně odpovědné (např. z důvodu nepřičetnosti či věku), podstatný je faktický průběh činu a jeho zvýšená typová závažnost.⁵⁵

4.6.2 Kvalifikovaná skutková podstata v odst. 4

Ustanovení § 186 odst. 4 TZ vymezuje okolnosti, které zvyšují trestní sazbu na tři léta až deset let odnětí svobody. Tato gradace postihuje útoky vykazující vyšší míru typové závažnosti, a to buď s ohledem na věk oběti, nebo specifické prostředí spáchání činu.

Podle písmene a) se tato sazba uplatní, je-li čin spáchán na dítěti mladším patnácti let. Zákon zde reflektuje sníženou schopnost dětí v tomto věku rozpoznat protiprávnost a nebezpečnost sexuálního nátlaku.⁵⁶ Další okolností je podle písmene b) spáchání činu na osobě, jejíž osobní svoboda je omezena zákonným důvodem, například ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody nebo v ústavní výchově. V těchto případech pachatel zneužívá objektivní izolace oběti a její závislosti na režimu daného zařízení.⁵⁷

Samostatnou přitěžující okolnost představuje spáchání činu se zbraní, což je obecně definováno v § 118 TZ jako jakýkoliv předmět, jímž lze učinit útok proti tělu

⁵⁴ Srov. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2025, s. 644.

⁵⁵ Srov. tamtéž, s. 645.

⁵⁶ Srov. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 1670.

⁵⁷ Srov. tamtéž, s. 1670.

důraznějším.⁵⁸ V rámci sexuálního nátlaku zbraň slouží především jako prostředek k definitivnímu zlomení vůle oběti a k prohloubení jejího stavu tísně či bezbrannosti.

4.6.3 Kvalifikovaná skutková podstata v odst. 5

Ustanovení § 186 odst. 5 TZ obsahuje dvě okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby (v rozmezí pěti až dvanácti let). První z nich je podle písmene a) spáchání činu na dítěti mladším patnácti let, čímž zákon poskytuje zvýšenou ochranu obětem v prepubertálním a raně pubertálním věku.⁵⁹ Druhou okolností podle písmene b) je způsobení těžké újmy na zdraví, jejíž taxativní výčet je uveden v § 122 odst. 2 TZ (např. zmrzačení, ztráta nebo podstatné snížení pracovní způsobilosti či vyvolání dlouhotrvající poruchy zdraví).⁶⁰

Tato kvalifikovaná skutková podstata se vztahuje k základní podstatě v odstavci 1. Z hlediska zavinění je těžká újma na zdraví těžším následkem ve smyslu § 17 písm. a) TZ, k jehož způsobení postačuje zavinění z nedbalosti. Vzhledem k tomu, že odstavec 5 je ve vztahu k § 145 TZ (těžké ublížení na zdraví) ustanovením speciálním, je jednočinný souběh těchto dvou trestných činů vyloučen.

4.6.4 Kvalifikovaná skutková podstata v odst. 6

Poslední kvalifikovaná skutková podstata podle § 186 odst. 6 TZ reflektuje následek v podobě smrti oběti. Z hlediska zavinění je nezbytné zdůraznit, že tato přitěžující okolnost dopadá pouze na případy, kdy byla smrt způsobena z nedbalosti (ve smyslu § 17 písm. a) TZ). Pokud by pachatel způsobil smrt úmyslně, nešlo by o kvalifikovanou podstatu sexuálního nátlaku, nýbrž o jednočinný souběh trestného činu vraždy podle § 140 TZ a trestného činu sexuálního nátlaku.⁶¹

⁵⁸ K obecnému výkladu pojmu zbraň srov. tamtéž, s. 1686

⁵⁹ Srov. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: C. H. Beck, s. 2358.

⁶⁰ K obecnému vymezení těžké újmy na zdraví srov. tamtéž, s. 1380.

⁶¹ Tamtéž., s. 1857.

5 Ochrana oběti a rizika sekundární viktimizace

5.1 Oběť trestného činu

Vymezení pojmu „oběť“ představuje základní východisko pro aplikaci ochranných opatření v trestním řízení. Definicí oběti zakotvuje § 2 odst. 2 zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o obětech“). Obětí se rozumí fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda či nemajetková újma, nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil či měl obohatit.⁶² Tato definice reflektuje požadavky Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu.⁶³ Zákon o obětech v souvislosti s formulací „bylo nebo mělo být“ vychází z principu, že pro přiznání statusu oběti postačuje i samotný záměr pachatele újmu způsobit, bez ohledu na to, zda k jejímu reálnému vzniku došlo.⁶⁴

Klíčovým ustanovením pro účely této práce je rovněž § 2 odst. 3 zákona o obětech, který definuje kategorii zvláště zranitelných obětí. Do této skupiny zákon obligatorně řadí oběti trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, konkrétně znásilnění podle § 185 TZ a sexuálního nátlaku podle § 186 TZ. Právní status zvláště zranitelné oběti je zásadní, neboť těmto osobám poskytuje nejvyšší míru procesní ochrany s cílem eliminovat riziko sekundární viktimizace.⁶⁵

5.2 Sekundární viktimizace

Sekundární viktimizace, zákonem o obětech označovaná jako druhotná újma⁶⁶, představuje formu poškození, které oběti nebylo způsobeno samotným trestným činem (tzv. primární viktimizace), nýbrž vzniklo až v důsledku nevhodného či necitlivého postupu subjektů, s nimiž oběť přichází do kontaktu v rámci trestního řízení nebo

⁶² TITLOVÁ, M. In: JELÍNEK, J. a kol. *Kriminologie*. 4. vyd. Praha: Leges, 2021, s. 169.

⁶³ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu, čl. 2 odst. 1 písm. a).

⁶⁴ Srov. § 2 odst. 2 zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů).

⁶⁵ Srov. § 2 odst. 3 zákon č. 45/2013 Sb. Zákon o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů)

⁶⁶ Srov. § 2 odst. 5 zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), ve znění pozdějších předpisů.

následné pomoci.⁶⁷ Za typické a nejčastější zdroje sekundární viktimizace jsou považovány zejména: orgány činné v trestním řízení (dále jen „OČTŘ“)⁶⁸, média a okolí oběti.^{69, 70}

Možných situací, v nichž dochází k sekundární viktimizaci, je značné množství a jejich dopad vždy záleží na konkrétních okolnostech případu a individuální dispozici oběti. Ze strany orgánů činných v trestním řízení (OČTŘ) lze uvést například necitlivé vedení výslechu, které nezohledňuje aktuální psychický stav oběti, nebo zahlcení oběti nesrozumitelnými procesními informacemi. Ze strany médií představuje riziko především necitlivá medializace případu, zatímco u sociálního okolí jsou zdrojem viktimizace nevhodné reakce, jako je zlehčování činu nebo sociální izolace oběti.⁷¹ Paradoxně nejzávažnější formy druhotné újmy pocházejí od institucí a blízkých osob, u nichž oběť primárně očekává pomoc a jejichž interpretace role oběti zásadně ovlivňuje proces jejího zotavení.⁷²

Podstatou sekundární viktimizace je podle Steinerové prohloubení traumatu způsobeného zločinem. Spouštěcí mechanismy samy o sobě nemusí vykazovat vysokou intenzitu; zraňujícím faktorem je především jejich řetězení a bezprostřední souvislost s prožitým traumatem. Druhotná újma přichází ve fázi, kdy jsou obranné mechanismy oběti oslabené pokusem o zotavení, což činí jakoukoli další negativní zkušenost s institucemi o to destruktivnější.⁷³

Příčiny sekundární viktimizace lze klasifikovat do tří základních kategorií, které se v praxi často prolínají a vzájemně podmiňují. První skupinu představují příčiny strukturální, které vyplývají z nastavení formálních právních postupů a samotného systému vyšetřování. Mezi typické nedostatky v této oblasti patří nezabránění

⁶⁷ GILLERNOVÁ, I., BOUKALOVÁ, H. a kol.: *Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie*, Praha: Karolinum, 2006, ISBN 80–246–1293–3, s. 137

⁶⁸ Srov. ČÍRTKOVÁ, L. *Policejní psychologie*. Praha: Portál, 2000, s. 181.

⁶⁹ Srov. ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. a kol. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Praha: Grada, 2007, s. 17.

⁷⁰ Srov. JELÍNEK, J. a kol. *Kriminologie*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2021, s. 169–190.

⁷¹ JELÍNEK J., GRÍVNA T., Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu, Praha: Leges, 2012, 251 s., ISBN 978–80–87576–39–7, s. 133

⁷² Srov. ČÍRTKOVÁ, L. *Viktimologie pro forenzní praxi*. Praha: Portál, 2014, s. 62.

⁷³ Srov. STEINEROVÁ, M. Sekundární viktimizace jako riziko prohloubení traumatu obětí trestných činů. *EPRAVO.CZ* [online]. 14. 9. 2023 [cit. 2026-03-29]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/aktualne/sekundarni-viktimizace-jako-riziko-prohloubeni-traumatu-obeti-trestnych-cinu-116901.html>

nežádoucím kontaktu oběti s pachatelem, provádění opakovaných výsledků v různých fázích trestního řízení či absence specializovaných pracovišť. Zejména u trestných činů sexuální povahy se k minimalizaci těchto systémových rizik doporučuje, aby výslech prováděla policistka nebo speciálně vyškolená žena. Takový postup prokazatelně zvyšuje pocit bezpečí oběti a usnadňuje komunikaci o prožitém traumatu, čímž se snižuje riziko další psychické zátěže.⁷⁴

Na systémové nedostatky úzce navazují příčiny sociálně-psychologické, do nichž se promítají hluboce zakořeněné společenské mýty a stereotypy o obětech trestných činů. Tyto postoje často vedou k tzv. *victim blamingu*, tedy k nepřipustnému přenášení viny z pachatele na oběť. Konkrétním projevem je hodnocení údajně nevhodného oděvu oběti, kritika její nedostatečné fyzické obrany nebo zpochybňování jejího předchozího životního stylu.⁷⁵

Poslední rovinu pak tvoří příčiny individuální, které jsou přímo spojeny s postoji a profesionalitou konkrétních osob, s nimiž oběť přichází do styku. V této sféře se sekundární viktimizace projevuje zejména nedostatkem empatie, moralizováním, neprofesionálním přístupem nebo naopak nezdravou fascinací detaily spáchaného činu. Právě chladné či hodnotící jednání ze strany zástupců institucí či blízkých osob může pro oběť znamenat zásadní bariéru v procesu jejího zotavení a další spolupráce s orgány činnými v trestním řízení.⁷⁶

5.3 Etiologie sexuální kriminality

Etiologie v kriminologickém pojetí představuje studium příčin a podmínek kriminality. U sexuálně motivovaných trestných činů, zejména u znásilnění, se jedná o multifaktoriální proces, v němž se prolínají vlivy individuální, sociální a situační.⁷⁷

Základní rovina etiologie se zaměřuje na vnitřní dispozice pachatele, přičemž lze rozlišit dvě zásadní skupiny subjektů. První skupinu představují pachatelé s diagnostikovanou psychosexuální poruchou (parafilii), jako je sexuální sadismus či pedofilie. V těchto případech se sexuální agrese stává nezbytným nástrojem k dosažení

⁷⁴ Srov. ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. a kol. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Praha: Grada, 2007, s. 18.

⁷⁵ Srov. tamtéž, s. 18

⁷⁶ Srov. tamtéž, s. 19

⁷⁷ Srov. GŘIVNA, T., SCHEINOST, M., ZOUBKOVÁ, I. a kol. *Kriminologie*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 255.

uspokojení.⁷⁸ Je však nezbytné důsledně rozlišovat mezi klinickou existencí deviace a jejím faktickým přetavením do kriminálního jednání. Jak uvádí Gřivna, parafilie se stává kriminologicky relevantní až v momentě, kdy jedinec přestane ovládat své impulzy, nebo kdy naplnění jeho potřeby vyžaduje absenci souhlasu či poškození druhé osoby.⁷⁹

Mezi nejzávažnější parafilie v rámci etiologie násilí patří sexuální sadismus, kde je uspokojení vázáno na působení bolesti či ponížení oběti. Násilí zde neplní pouze instrumentální roli k překonání odporu, ale je integrální součástí aktu.⁸⁰ Vedle pedofilie se v méně závažných formách vyskytuje frotérství, které sice často naplňuje skutkovou podstatu výtržnictví, v kriminální kariéře pachatele však může gradovat k závažnějším útokům.

Druhou, početnější skupinu tvoří pachatelé bez primární sexuální poruchy, u nichž hraje klíčovou roli socializační defekt. Dominantním motivem zde není sexualita, nýbrž patologická potřeba dominance, projev agrese nebo uplatnění moci. Akt znásilnění v tomto pojetí funguje jako prostředek k sebepotvrzení pachatele skrze násilnou kontrolu nad obětí.⁸¹

Etiologie je dále zásadně ovlivněna společenským prostředím a existencí tzv. kultury násilí. Do této kategorie řadíme patriarchální vzorce vnímání žen a širokou akceptaci mýtů o znásilnění (např. představa, že absence fyzického odporu vylučuje trestnost činu). Tyto předsudky pachateli usnadňují rozhodování, neboť umožňují následnou bagatelizaci jednání.⁸² Významnou roli hrají i situační faktory, zejména vliv alkoholu, který působí jako spouštěcí mechanismus odbourávající morální zábrany, a charakter vztahu mezi aktéry, kdy pachatel často zneužívá stávající sociální vazby.⁸³

⁷⁸ Srov. WEISS, P. *Sexuologie*. Praha: Grada, 2010, s. 469.

⁷⁹ Srov. GŘIVNA, T. a kol. *Kriminologie*. s. 256.

⁸⁰ Srov. WEISS, P. *Sexuologie*. s. 472–475.

⁸¹ Srov. GŘIVNA, T. a kol. *Kriminologie*. s. 257.

⁸² K vlivu společenských mýtů srov. JELÍNEK, J. a kol. *Kriminologie*. 4. vydání. Praha: Leges, 2021, s. 175

⁸³ Srov. GŘIVNA, T. a kol. *Kriminologie*. s. 258.

6 Analýza empirického výzkumu a úvahy *de lege ferenda*

Tato kapitola je věnována vlastnímu empirickému šetření, jehož cílem bylo zmapovat reálné bariéry v procesu ohlašování sexuálního a domácího násilí a identifikovat projevy sekundární viktimizace v českém trestním řízení. Výzkum byl realizován formou polostrukturovaných rozhovorů s představiteli specializovaných organizací, konkrétně ROSA – centrum pro ženy, z.s. a Bílý kruh bezpečí, z.s. Tyto organizace byly zvoleny z důvodu jejich dlouholeté expertízy a přímého kontaktu s oběťmi. Analýza získaných odpovědí je strukturována do tematických okruhů, které reflektují teoretická východiska práce a propojují je s aktuální aplikační praxí orgánů činných v trestním řízení. Závěr kapitoly obsahuje úvahy *de lege ferenda*, které reflektují nedostatky stávající praxe a směřují k systémovému zefektivnění ochrany obětí v trestním řízení.

6.1 Analýza bariér při ohlašování sexuálního násilí

Rozhodnutí oběti zahájit trestní řízení v případech sexuálního a domácího násilí je náročným procesem, který je v praxi zatížen řadou bariér. Pro tuto analýzu slouží organizace ROSA, která se dlouhodobě zaměřuje na poskytování komplexní pomoci obětem domácího násilí prostřednictvím azylového domu, poradenského centra a krizové linky, a Bílý kruh bezpečí (BKB), jenž se specializuje na pomoc obětem trestných činů, poskytuje odborné psychologické a právní poradenství a prosazuje práva obětí v trestním řízení. Poznámky z jejich každodenní praxe potvrzují, že překážky v ohlašování trestné činnosti nejsou pouze právního charakteru, ale mají hluboký psychologický a sociální rozměr.

Za nejvíce rizikovou fází z pohledu vzniku sekundární viktimizace je mimo jiné bráno období bezprostředně po spáchání trestného činu, a to kvůli neexistenci jasně stanoveného metodického postupu pro oběť. Kritickým bodem je konflikt mezi potřebou lékařského ošetření a právního ohlášení, kdy oběť v akutním šoku naráží na neprovázanost systému.⁸⁴ Oběť se často ocitá v situaci, kdy ji zdravotnický personál

⁸⁴ Srov. Příloha č. 1 část B: Přepis odpovědí zástupce Bílého kruhu bezpečí, otázka č. 1.

odmítá vyšetřit a zajistit stopy bez podaného trestního oznámení, zatímco policie ji následně kritizuje za znehodnocení biologických důkazů v důsledku prodlení.

Významnou bariérou, na kterou upozorňuje organizace ROSA, je především strach z eskalace násilí po podání oznámení. Oběti se oprávněně obávají, že právní krok vyvolá v pachateli agresivní reakci, což je umocněno jejich existenční závislostí – ať už jde o zajištění bydlení pro ně a jejich děti, či o finanční stabilitu rodiny. Tento strach je často provázen traumatickým poutem k pachateli⁸⁵, kdy oběť inklinuje ke zlehčování prožívaného násilí či k omlouvám chování partnera. Bez zajištění bezpečného zázemí a vytvoření detailního bezpečnostního plánu, který oběti nabídne konkrétní únikovou cestu, je pro ni podání oznámení v partnerském vztahu často nepředstavitelné.⁸⁶

K těmto vnitřním bariérám přistupují i obavy z vnějšího prostředí, na které upozorňuje Bílý kruh bezpečí. Oběti se často velmi obávají ztráty kontroly nad svým soukromím a pocitem sociálního vyloučení v případě, že se o události dozví širší okolí. Zásadním faktorem, který odrazuje oběti od spolupráce s orgány činnými v trestním řízení, je obava z necitlivého přístupu policie, nutnosti opakovaně vypovídat o intimních detailech traumatu, a především strach ze zpochybnění jejich věrohodnosti.⁸⁷ Právě tyto skutečnosti představují hlavní bariéru přístupu ke spravedlnosti.

Na základě propojení poznatků obou organizací lze konstatovat, že rozhodovací proces oběti je určován neustálým střetem mezi potřebou dosáhnout spravedlnosti a potřebou zachovat vlastní bezpečnost a psychickou integritu. Pokud systém nedokáže oběti nabídnout ucelenou a adresnou podporu, která by tyto obavy reflektovala již v momentě prvního kontaktu, riziko, že oběť od svého záměru ustoupí, zůstává vysoké.⁸⁸

6.2 Mechanismy sekundární viktimizace a vliv společenských mýtů

Navazujícím tématem analýzy je identifikace faktorů, které přispívají k tzv. sekundární viktimizaci, tedy druhotnému zraňování oběti v průběhu vyšetřování.

⁸⁵ Srov. Příloha č. 1 část A: Přepis odpovědi zástupce organizace ROSA, otázka č. 1.

⁸⁶ Srov. tamtéž, otázka č. 1.

⁸⁷ Srov. Příloha č. 1 část B: Přepis odpovědi zástupce Bílého kruhu bezpečí, otázka č. 2.

⁸⁸ Srov. tamtéž, otázka č. 6.

Z odpovědí obou organizací vyplývá, že zásadním problémem zůstává přetrvávající přítomnost stereotypních představ o sexuálním násilí u některých aktérů trestního řízení.

Organizace Bílý kruh bezpečí i ROSA se shodují, že se oběti stále setkávají s tzv. obviňováním oběti (*victim blaming*). Pozornost orgánů činných v trestním řízení se v těchto případech často neadekvátně přesouvá z jednání pachatele na chování oběti.⁸⁹ V praxi se to projevuje kladením sugestivních otázek, které zpochybňují reakce oběti – například dotazy na to, proč se žena aktivně nebránila, proč situaci neukončila dříve nebo proč násilí „dovolila“.⁹⁰ Takové postoje nejenže prohlubují trauma, ale přímo ovlivňují ochotu obětí v trestním procesu pokračovat.

Specifické riziko sekundární viktimizace vyvstává u případů sexuálního nátlaku, kde není přítomno zjevné fyzické násilí. Jak uvádí organizace ROSA, tyto situace jsou prokazatelně rizikovější z hlediska zpochybňování výpovědi, neboť chybí viditelné fyzické důkazy a důkazní situace se opírá primárně o výpověď poškozené osoby.⁹¹ Psychický nátlak, manipulace či zneužití mocenské převahy jsou přitom pro oběť vysoce traumatizující, avšak v rámci trestního řízení bývají často zlehčovány. BKB v této souvislosti upozorňuje, že ačkoliv redefinice znásilnění směřuje k posuzování nesouhlasu, NE znamená NE (nikoliv pouze odporu), aplikační praxe se stále vyvíjí a naráží na limity v porozumění traumatickým reakcím ze strany některých orgánů činných v trestním řízení.⁹²

Tato zjištění potvrzují, že nedůvěra k výpovědi a zpochybňování věrohodnosti jsou systémovými chybami, které mají na ženy nejvíce devastující vliv. Pokud je oběť konfrontována s neprofesionálním přístupem, vede to často k jejímu rozhodnutí trestní oznámení nepodat, či jej v průběhu řízení stáhnout, což v důsledku posiluje latenci této trestné činnosti.⁹³

⁸⁹ Srov. Příloha č. 1 část A: Přepis odpovědi zástupce organizace ROSA – centrum pro ženy, otázka č. 2.

⁹⁰ Srov. Příloha č. 1 část B: Přepis odpovědi zástupce Bílého kruhu bezpečí, otázka č. 2.

⁹¹ Srov. Příloha č. 1 část A: Přepis odpovědi zástupce organizace ROSA – centrum pro ženy, otázka č. 3.

⁹² Srov. Příloha č. 1 část B: Přepis odpovědi zástupce Bílého kruhu bezpečí, otázka č. 3.

⁹³ Srov. tamtéž, otázka č. 2.

6.3 Institucionální podpora a technické aspekty vyšetřování

Další oblastí výzkumu byla analýza praktického uplatňování ochranných institutů a připravenosti Policie ČR na práci se zranitelnými oběťmi. Z vyjádření organizace ROSA vyplývá, že v aplikační praxi existují značné rozdíly mezi přístupem specializovaných týmů a běžných útvarů. Zatímco specialisté obvykle vykazují hlubší porozumění dynamice násilných vztahů, u běžných útvarů se oběti nezdědk setkávají s nepochopením specifických psychických reakcí vyvolaných traumatem.⁹⁴ To potvrzuje naléhavou potřebu systematického vzdělávání všech policistů, kteří jsou v prvním kontaktu s oběťmi.

Organizace Bílý kruh bezpečí v této souvislosti upozorňuje na nedostatečné využívání dostupných procesních nástrojů, jako jsou oddělené místnosti či výsledky prostřednictvím videokonference. Přestože český právní řád tyto možnosti nabízí, jejich aplikace v praxi často naráží na rutinní postupy orgánů činných v trestním řízení, které nedostatečně reflektují individuální potřeby obětí.⁹⁵ Jako jedno z nejvíce zatěžujících pochybení je identifikována nutnost repetitivních výsledků. Každá další povinnost detailně popisovat traumatickou událost před různými aktéry řízení totiž prohlubuje riziko sekundární viktimizace.⁹⁶

Z hlediska systémového zlepšení se obě organizace shodují na nutnosti důslednějšího využívání audiovizuální dokumentace prvního výsledku.⁹⁷ Takový záznam by mohl být využíván v dalších fázích řízení, čímž by se eliminovala nutnost opakované výpovědi obětí. Závěrem lze konstatovat, že vedle legislativních úprav je nezbytné posílit včasné předávání informací o dostupné odborné pomoci a prohloubit spolupráci mezi státními institucemi a neziskovým sektorem, který disponuje unikátním know-how v přímé práci s oběťmi.⁹⁸

⁹⁴ Srov. Příloha č. 1 část A: Přepis odpovědí zástupce organizace ROSA – centrum pro ženy, otázka č. 4.

⁹⁵ Srov. Příloha č. 1 část B: Přepis odpovědí zástupce Bílého kruhu bezpečí, otázka č. 4.

⁹⁶ Srov. tamtéž, otázka č. 5.

⁹⁷ Srov. Příloha č. 1 část A: Přepis odpovědí zástupce organizace ROSA – centrum pro ženy, otázka č. 5.

⁹⁸ Srov. Příloha č. 1 část B: Přepis odpovědí zástupce Bílého kruhu bezpečí, otázka č. 6.

6.4 Úvahy de lege ferenda pro zefektivnění ochrany obětí

Na základě provedené analýzy, která reflektuje zkušenosti klíčových neziskových organizací i teoretická východiska popsaná v předchozích částech práce, lze identifikovat několik kritických oblastí, v nichž současná právní úprava a aplikační praxe vykazují deficity. Cílem této kapitoly je formulovat konkrétní doporučení *de lege ferenda* a doporučení pro praxi, která by směřovala k eliminaci sekundární viktimizace a k posílení procesního postavení obětí sexuálního a domácího násilí.

Následující návrhy jsou založeny na východisku, že ochrana obětí nesmí být vnímána pouze jako doplňkový prvek trestního řízení, ale jako jeho nedílná součást, která je nezbytným předpokladem pro dosažení spravedlnosti a naplnění účelu trestního zákona.

6.4.1 Zavedení obligatorní specializace orgánů činných v trestním řízení

Jedním z nejzásadnějších poznatků analýzy je propastný rozdíl v přístupu k obětem mezi specializovanými útvary a běžnými složkami Policie ČR. Současná právní úprava sice umožňuje vytváření specializovaných týmů, avšak jejich existence není zákonem striktně vyžadována u všech typů trestných činů proti lidské důstojnosti. V praxi se oběť v první, nejkritičtější fázi po spáchání činu setkává s policisty prvosledových hlídek nebo obvodních oddělení, kteří, jak potvrzuje organizace ROSA, často postrádají hlubší znalosti o dynamice traumatických reakcí, jako je traumatické zamrznutí (*freezing*) nebo disociace.⁹⁹ Nedostatek specializace vede k nevhodně kladeným otázkám, které u oběti vyvolávají pocity viny, což může zapříčinit nevratné poškození důvěry v systém a rozhodnutí v řízení nepokračovat.

Na základě těchto zjištění navrhuji legislativní zakotvení povinnosti, aby každý procesní úkon s obětí trestného činu znásilnění či sexuálního nátlaku prováděl výhradně policista se specializovaným vzděláním a deklarováním zájmem o práci s oběťmi. Nezbytným předpokladem pro eliminaci sekundární viktimizace je v tomto kontextu posílení trauma-informovaného přístupu, kdy si pod pojmem zvýšené schopnosti empatie

⁹⁹ Srov. Příloha č. 1 část A: Přepis odpovědí zástupce organizace ROSA – centrum pro ženy, otázka č. 4.

a citlivého způsobu vyjadřování nelze představovat pouze subjektivní emoční nastavení policisty, nýbrž ucelený soubor odborných komunikačních kompetencí.

Toho lze v praxi docílit především zavedením pravidelného a systematického vzdělávání v oblasti psychotraumatologie ve spolupráci s neziskovými organizacemi (např. ROSA či BKB), které policistům umožní správně interpretovat specifika komunikace se zranitelnou osobou a eliminovat laické předsudky o věrohodnosti.¹⁰⁰ Současně je nezbytné zajistit garantovanou dostupnost specialistů v režimu 24/7 na každém územním odboru, čímž by se předešlo situacím, kdy je oběť nucena vypovídat před neproškoleným pracovníkem jen kvůli noční hodině spáchání skutku. Celý systém by měl být doplněn o povinnou psychologickou podporu pro samotné policisty, aby se předešlo syndromu vyhoření, který se v praxi často projevuje necitlivostí a bagatelizací případů. Zavedení této povinné specializace zajistí, že s obětí bude od počátku zacházeno s respektem k její integritě, což výrazně zvýší ochotu obětí ohlašovat trestnou činnost.¹⁰¹

6.4.2 Specializovaná centra a zavedení Rape Kitů

Při úvahách o zefektivnění první pomoci obětem sexuálního násilí a překonání bariér popsanych v kapitole 7.1 by mohlo být zásadní řešení v zavedení tzv. Rape Kitů a budování sítě specializovaných krizových center. Tento koncept, který vznikl v 70. letech v USA, představuje v moderních právních státech standard, který v českém prostředí dosud absentuje v ucelené formě.¹⁰²

Rape Kit obsahuje nástroje, pomocí kterých je možné odebrat a následně bezpečně uchovat vzorky DNA, např. z těla či oblečení oběti. Klíčovým prvkem návrhu je, aby tyto vzorky odebírali trénovaní profesionálové, přičemž odebírání musí být pro oběť bezplatné a jejich uchování nesmí být podmiňováno okamžitým podáním trestního oznámení. Součástí sady by měla být i fotodokumentace stop a zranění bezprostředně po činu. Využití těchto souprav by oběti umožnilo kriticky důležitý prostor pro rozmyšlenou.¹⁰³ Oběť by si mohla v klidu zvolit, zda chce čin ohlásit, aniž by riskovala znehodnocení důkazů vinou rychlého zániku biologických stop.

¹⁰⁰ K metodice trauma-informovaného přístupu a vzdělávání OČTŘ srov. ČÍRTKOVÁ, L. *Viktimologie pro forenzní praxi*. Praha: Portál, 2014, s. 85–92.

¹⁰¹ Srov. Příloha č. 1 část B: Přepis odpovědi zástupce Bílého kruhu bezpečí, otázka č. 6.

¹⁰² RAVITZ, J. The 'stealth' history of the rape kit. *CNN* [online]. 21. 11. 2015 [cit. 2026-03-18]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2015/11/20/health/rape-kit-history/index.html>

¹⁰³ Srov. Příloha č. 1 část B: Přepis odpovědi zástupce Bílého kruhu bezpečí, otázka č. 1 a 5.

Jako systémově nejefektivnější řešení se jeví umístění Rape Kitů do sítě specializovaných center pomoci obětem, která by měla být zřízena minimálně v každém krajském městě. Nezbytným předpokladem pro funkčnost těchto center je jejich nepřetržitý provoz, aby oběť mohla odborné služby vyhledat v jakoukoliv denní či noční dobu, ideálně bezprostředně po prožitém traumatu.^{104, 105} Existence takových center by v praxi eliminovala dilema oběti, zda vyhledat nejprve lékařskou pomoc, nebo se obrátit na policii. Specializované centrum totiž nabízí oba tyto aspekty pod jednou střešou.

Podporu zavedení takovýchto krizových center vyjádřila i Organizace spojených národů (OSN). Ta zastává stanovisko, že oběť vyžaduje okamžitý přístup k ucelenému balíčku služeb (forenzní zajištění stop, profylaxe chorob, nouzová antikoncepce). OSN explicitně doporučuje státům, aby jejich legislativa obsahovala zajištění této specializované okamžité pomoci. V současné době tyto modely úspěšně fungují v USA, Německu či Indii.¹⁰⁶

6.4.3 Transformace výsledku na povinný audiovizuální záznam

Navazujícím a nezbytným krokem k modernizaci trestního řízení a posílení ochrany psychické integrity obětí je systémová změna v provádění výslechů. Současná úprava v trestním řádu sice pořízení audiovizuálního záznamu umožňuje, v mnoha případech jej však vnímá pouze jako fakultativní možnost.

Hlavním deficitem stávající praxe je vysoká míra subjektivity při přepisu výpovědi do textové podoby. Písemný protokol, byť vypracovaný s nejlepším vědomím vyšetřovatele, je statickým dokumentem, který nedokáže zachytit klíčové aspekty výpovědi traumatizované osoby – tedy její emoce, pauzy v řeči, třes hlasu, pláč či neverbální projevy (gestika, mimika). Tyto indicie jsou přitom pro posouzení věrohodnosti a psychického stavu oběti naprosto zásadní.¹⁰⁷

Absence kvalitního videozáznamu z přípravného řízení navíc často nutí soudce k tomu, aby oběť předvolávali k osobnímu výslechu přímo u hlavního líčení. Pro oběť to

¹⁰⁴ Srov. tamtéž, otázka č. 1.

¹⁰⁵ Srov. Příloha č. 1 část A: Přepis odpovědí zástupce organizace ROSA – centrum pro ženy, otázka č. 5.

¹⁰⁶ OSN. *Handbook for legislation on violence against women*. New York: United Nations, 2012 [cit. 2026-03-18]. s.32 Dostupné z: <https://www.un.org/womenwatch/daw/vaw/handbook/Handbook%20for%20legislation%20on%20violence%20against%20women.pdf>

¹⁰⁷ Srov. Příloha č. 1 část B: Přepis odpovědí zástupce Bílého kruhu bezpečí, otázka č. 5.

znamená nutnost opakovaně popisovat traumatickou událost (tzv. storytelling exhaustion), a to v prostředí, které je pro ni stresující a často zahrnuje i přítomnost obžalovaného. Každý další výslech prokazatelně prohlubuje riziko sekundární viktimizace.

Navrhuji novelizaci příslušných ustanovení trestního řádu tak, aby u trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti byl audiovizuální záznam prvního výslechu obligatorní. Tento návrh zahrnuje:

1. Zákon by měl výslovně stanovit, že pokud byl pořízen audiovizuální záznam výslechu za dodržení procesních pravidel, je tento záznam u soudu plnohodnotným a prioritním důkazem. Osobní výslech oběti u soudu by měl být přípustný pouze jako zcela výjimečné opatření, pokud nelze nejasnosti odstranit jiným způsobem.
2. Pro zajištění procesní nezpochybitelnosti je nezbytné definovat minimální technické standardy pro nahrávací zařízení. To zahrnuje synchronizaci více kamer (pohled na oběť i na vyšetřovatele) a zajištění vysoké kvality zvuku, aby záznam nemohl být obhajobou zpochybněn jako nesrozumitelný či zmanipulovaný.
3. Povinný záznam by sloužil jako primární podklad pro znalce z oboru psychiatrie a klinické psychologie. Znalec by tak mohl hodnotit reakce oběti bezprostředně po činu, nikoliv s odstupem mnoha měsíců, kdy, již může docházet k paměťovému zkreslení.

Transformace na povinný videozáznam radikálně snižuje počet nutných kontaktů oběti s justičním aparátem. Oběť vypovídá pouze jednou, v kontrolovaném a bezpečném prostředí, přičemž její výpověď je fixována v čase i emocích. Tím se šetří nejen psychika oběti, ale i procesní ekonomika – zrychluje se dokazování u soudu a snižuje se prostor pro procesní obstrukce obhajoby.¹⁰⁸

¹⁰⁸ Srov. Příloha č. 1 část A: Přepis odpovědí zástupce organizace ROSA – centrum pro ženy, otázka č. 5.

6.4.4 Absolutní zákaz přímé konfrontace a modernizace rekogničních metod

Dalším kritickým bodem současného trestního procesu, který vyžaduje koncepční legislativní zásah, je institut konfrontace podle § 104a tr. ř.¹⁰⁹ a rekognice podle § 104b tr. ř.¹¹⁰ Tyto úkony představují pro oběti sexuálně motivované trestné činnosti extrémní psychickou zátěž, která v praxi často vede k procesní nepoužitelnosti výpovědi v důsledku ochromujícího strachu.

V současné právní praxi sice existují mechanismy na ochranu zranitelných obětí, avšak stále dochází k situacím, kdy je oběť vystavena přímému vizuálnímu kontaktu s pachatelem. Typicky k tomu dochází, pokud obhajoba trvá na konfrontaci k odstranění rozporů ve výpovědích, nebo při rekognici „in natura“. Jak vyplývá z poznatků Bílého kruhu bezpečí, pouhá přítomnost pachatele v jedné místnosti spouští u oběti fyziologickou reakci „zamrznutí“ (*freezing*). V tomto stavu dochází k narušení kognitivních funkcí a paměťového vybavování. Výsledkem je pak výpověď, která působí zmateně či nekonzistentně, což obhajoba následně využívá ke zpochybnění věrohodnosti oběti. Tento postup je v přímém rozporu s principem prevence sekundární viktimizace.¹¹¹

Navrhuji zavedení absolutního zákazu přímé konfrontace (tzv. tváří v tvář) mezi obětí sexuálního či domácího násilí a obviněným. Tento zákaz by měl být doprovázen následujícími opatřeními:

1. Konfrontace by měla probíhat výhradně prostřednictvím technického zařízení pro přenos obrazu a zvuku z oddělených místností. Oběť by měla mít možnost sledovat obviněného, avšak obviněný by nesměl mít vizuální přístup k oběti.
2. V případech, kdy hrozí vysoké riziko odvety nebo se oběť nachází v akutním posttraumatickém stavu, by měla být legislativně zakotvena možnost technické úpravy hlasu během výslechu či konfrontace, aby byla zachována psychická stabilita oběti.
3. Navrhuje se uzákonit povinnost, aby rekognice v případech zranitelných obětí probíhala vždy v místnostech vybavených polopropustným zrcadlem, případně

¹⁰⁹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

¹¹⁰ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

¹¹¹ Srov. Příloha č. 1 část B: Přepis odpovědi zástupce Bílého kruhu bezpečí, otázka č. 2.

formou digitální fotorekognice. Tím se eliminuje riziko, že oběť bude nucena pohlédnout pachateli do očí, což je moment, který často vede k retraumatizaci.

Odstraněním hrozby bezprostředního kontaktu s agresorem se radikálně zvyšuje kvalita a věrohodnost výpovědi. Oběť v bezpečném prostředí vykazuje vyšší míru soustředění a přesnosti při popisu událostí.¹¹²

6.4.5 Automatizace přidělování zmocněnce ex offo od prvního úkonu

Ačkoliv právo na bezplatného zmocněnce pro zvláště zranitelné oběti existuje, v praxi je vázáno na návrh oběti.¹¹³ Oběť v akutním šoku však často o tomto právu neví, nebo není schopna včas procesně zareagovat.¹¹⁴ Mezi prvním výsledkem a ustanovením zmocněnce soudem často uplynou týdny.

Navrhují zavedení mechanismu automatického ustanovení zmocněnce pro zvláště zranitelné oběti hned při prvním kontaktu s policií, pokud oběť výslovně neprohlásí, že si advokáta nepřeje. Podobně jako má pachatel u závažných činů „nutnou obhajobu“, měla by mít oběť „nutné zastoupení“. Stát by měl mít seznam advokátů-specialistů, kteří jsou k dispozici okamžitě, aby oběť nemusela nikoho sama hledat a žádat.

6.4.6 Systémové financování a profesionalizace doprovodů oběti

Současná právní úprava v § 21 zákona o obětech garantuje oběti právo na doprovod důvěrníka k úkonům trestního řízení. V praxi tuto roli nejčastěji plní odborní pracovníci akreditovaných neziskových organizací, jako jsou ROSA nebo Bílý kruh bezpečí. Přestože je přítomnost důvěrníka klíčová pro psychickou stabilitu oběti a kvalitu její výpovědi, systém jeho financování je v českém právním řádu v současné podobě neudržitelný. Zatímco odměňování zmocněnců ustanovených státem je závazně upraveno vyhláškou č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), u odborného doprovodu (důvěrníka) podobný mechanismus zcela chybí. Stát sice legislativně s přítomností odborné podpory počítá,

¹¹² Srov. tamtéž, otázka č. 4 a 5.

¹¹³ Srov. § 51a odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

¹¹⁴ Srov. Příloha č. 1 část A: Přepis odpovědí zástupce organizace ROSA – centrum pro ženy, otázka č. 5.

její reálné náklady však přenáší na bedra neziskového sektoru prostřednictvím nestabilních dotačních řízení.

Tento stav vytváří systémovou nerovnost, kdy advokát má podle § 11 odst. 1 písm. g) advokátního tarifu zákonný nárok na mimosmluvní odměnu za každý úkon (včetně účasti u výslechu), zatímco odborný pracovník poskytující nezbytnou krizovou intervenci nikoliv. Jak potvrzují zkušenosti zástupců organizace Bílý kruh bezpečí, nedostatečná kontinuita financování služeb představuje jednu z hlavních bariér efektivní eliminace rizik pro oběti.¹¹⁵ Pokud organizace neuspěje v dotačním řízení, hrozí reálné riziko, že oběť přijde o svého důvěrníka uprostřed probíhajícího řízení, což přímo zvyšuje riziko sekundární viktimizace.

Navrhují proto legislativní zakotvení státního příspěvku za úkon odborného doprovodu, který by fungoval na obdobném principu jako mimosmluvní odměna advokátů. Tento systém by měl být založen na zavedení fixní částky za účast akreditovaného důvěrníka u konkrétních úkonů, jako je výslech či hlavní líčení, po vzoru sazebníku advokátního tarifu. Stát by měl mít zákonnou povinnost uhradit akreditované organizaci pevnou částku za každou doloženou intervenci, čímž by se zajistila stabilita a kontinuita péče o oběť bez ohledu na výsledek ročních dotačních programů. Pro zajištění vysoké úrovně pomoci by nárok na tento příspěvek měly mít výhradně subjekty s platnou akreditací pro pomoc obětem trestných činů dle zákona o obětech.¹¹⁶

6.4.7 Povinné vzdělávání soudců a státních zástupců

I když máme kvalitní zákony, v soudní síni často rozhoduje lidský faktor. Pokud soudce nerozumí tomu, jak se oběť cítí, může jí svými otázkami neúmyslně ublížit nebo zpochybnit její výpověď. To se označuje jako sekundární viktimizace. Hlavním problémem je, že soudci jsou experti na právo, ale málokdy jsou experti na to, jak funguje lidský mozek v šoku.

Přijetí nové definice trestného činu znásilnění, která je založena na principu nesouhlasu („Ne znamená ne“), je historickým milníkem v ochraně obětí. Aby však tato

¹¹⁵ Srov. Příloha č. 1 část B: Přepis odpovědi zástupce Bílého kruhu bezpečí, otázka č. 6.

¹¹⁶ Srov. Příloha č. 1 část A: Přepis odpovědi zástupce organizace ROSA – centrum pro ženy, otázka č. 5.

reforma skutečně fungovala v praxi a nezůstala jen „mrtvým textem“ v zákoně, je nezbytné zavést povinné a hloubkové vzdělávání pro soudce a státní zástupce.¹¹⁷

Nová legislativa už sice nevyžaduje, aby se oběť aktivně rvala nebo křičela, ale stále záleží na tom, jak soudce vyhodnotí situaci, kdy oběť „pouze“ řekla ne, nebo byla v šoku paralyzována. Pokud soudce stále vnitřně věří starým mýtům (např. že „když se nebránila silou, tak to tak hrozné nebylo“), bude mít tendenci ukládat nízké tresty nebo oběti nevěřit.¹¹⁸

Úvahy de lege ferenda:

1. Vytvoření závazné metodiky pro justici, která vysvětlí, jak rozpoznat různé formy nesouhlasu (včetně neverbálních projevů – zkřížené ruce na prsou, překřížené nohy, otočení se zády, aj. a zmíněné traumatické paralýzy). Soudci musí rozumět tomu, že „zamrznutí“ je jasným projevem absence souhlasu.
2. Soudci by měli povinně absolvovat školení vedená odborníky z praxe (psychology z organizací ROSA a Bílý kruh bezpečí). Cílem je, aby justice pochopila neurobiologii traumatu – tedy proč oběť po činu může působit klidně, zmateně nebo proč si nepamatuje události chronologicky.
3. Aby soudy fungovaly spravedlivě, musí tyto případy řešit jen speciálně vyškolení soudci. Ti budou vědět, že oběť v šoku často zamrzne a nemůže se bránit. Díky tomuto vzdělání už soudci nebudou pokládat nevhodné otázky na to, co měla oběť na sobě nebo její osobní život. To zajistí, že se u soudu s obětí bude zacházet slušně a celý proces pro ni nebude dalším traumatem.

Důsledné vzdělávání zajistí, že nová definice znásilnění bude aplikována spravedlivě. Soudci budou schopni lépe identifikovat situace, kdy byl zneužit stav bezbrannosti nebo kdy byl vyjádřen nesouhlas, i bez viditelných stop násilí. To povede k větší citlivosti celého procesu a k tomu, že se oběti přestanou bát nahlásit trestný čin z obavy, že je systém „nepochopí“.¹¹⁹

¹¹⁷ K vlivu mýtů o znásilnění na rozhodovací praxi soudů srov. JELÍNEK, J. a kol. *Kriminologie*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2021, s. 178.

¹¹⁸ Srov. Příloha č. 1 část A: Přepis odpovědi zástupce organizace ROSA – centrum pro ženy, otázka č. 4.

¹¹⁹ Srov. Příloha č. 1 část B: Přepis odpovědi zástupce Bílého kruhu bezpečí, otázka č. 3.

6.4.8 Závěr úvah de lege ferenda

Analýza provedeného empirického šetření i následné úvahy *de lege ferenda* jasně ukazují, že ochrana obětí sexuálního v České republice se nachází v bodě zlomu. Přestože legislativa, zejména s přijetím nové definice znásilnění postavené na principu nesouhlasu, udělala významný krok vpřed, aplikační praxe stále vykazuje hluboké systémové nedostatky.

Z rozhovorů s odborníky z organizací ROSA a Bílý kruh bezpečí vyplynulo, že největší překážkou pro oběti není nedostatek zákonných norem, ale lidský faktor, neprovázanost systému a finanční nestabilita pomáhajících subjektů. Identifikované bariéry – od strachu z necitlivého přístupu policie až po riziko sekundární viktimizace u soudu – potvrzují, že procesní postavení oběti musí být posíleno nejen na papíře, ale i v každodenní praxi.

Navržená opatření, jako je povinná specializace policistů, zavedení Rape Kitů, automatické přidělování zmocněnců a zejména systémové financování odborného doprovodu, představují ucelený koncept moderní justice. Tato justice by neměla být zaměřena pouze na potrestání pachatele, ale se stejnou prioritou i na ochranu psychické integrity a lidské důstojnosti oběti.

Realizace těchto návrhů by znamenala transformaci trestního řízení z procesu, který je pro oběť často „druhým traumatem“, v proces, který jí nabízí skutečné zastání, odbornou podporu a spravedlnost. Pouze takto nastavený systém dokáže efektivně snížit latenci této závažné kriminality a posílit důvěru občanů v právní stát.

Závěr

Předložená bakalářská práce se věnovala problematice trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, se zaměřením na skutkové podstaty znásilnění a sexuálního nátlaku. Cílem práce bylo nejen analyzovat platnou právní úpravu, ale především posoudit její dopady na procesní postavení oběti a identifikovat rizika sekundární viktimizace v českém trestním řízení.

Teoretická analýza ukázala, že české trestní právo prošlo v posledních desetiletích zásadní transformací. Od ideologického pojetí ochrany „socialistické mravnosti“ v 60. letech jsme dospěli k modernímu chápání sexuální autonomie jako nedotknutelné složky lidské důstojnosti. Přelomová novela účinná od 1. ledna 2025, která redefinovala znásilnění na základě principu nesouhlasu („ne znamená ne“), představuje vyvrcholení této snahy. Tato změna není pouze terminologická, ale materiální – přenáší těžiště dokazování z intenzity fyzického odporu oběti na absenci jejího svobodného souhlasu, čímž poskytuje vyšší míru ochrany i v případech tzv. traumatického zamrznutí (freezing).

Praktická část práce, založená na expertních rozhovorech se zástupci organizací ROSA – centrum pro ženy a Bílý kruh bezpečí, však odhalila, že samotná změna zákona k eliminaci sekundární viktimizace nepostačuje. Empirické šetření potvrdilo existenci hluboce zakořeněných bariér, které obětem brání v ohlášení trestné činnosti. Mezi nejzávažnější patří strach z necitlivého přístupu orgánů činných v trestním řízení, zpochybňování věrohodnosti výpovědi a traumatizující proces opakovaných výslechů. Zkušenosti z praxe ukazují, že riziko druhotné újmy je nejvyšší v momentech, kdy systém selhává v empatii a odbornosti – ať už jde o prvosledové hlídky bez specializovaného výcviku nebo o soudní síň, kde je oběť nucena k přímé konfrontaci s agresorem.

V reakci na tato zjištění byla v práci formulována řada doporučení *de lege ferenda*. Jako klíčové se jeví zavedení obligatorní specializace policistů pracujících se zranitelnými oběťmi a systémové ukotvení tzv. Rape Kitů v síti specializovaných krizových center. Tato opatření by zajistila profesionální zajištění důkazů bez nutnosti okamžitého procesního tlaku na oběť. Dalším nezbytným krokem je transformace prvního výslechu na povinný audiovizuální záznam, který by byl soudem akceptován jako prioritní důkaz, čímž by se minimalizovala nutnost repetitivních výpovědí a osobní účasti oběti u hlavního líčení.

Zásadním přínosem práce je rovněž poukázání na nutnost automatizace přidělování zmocněnců ex offio a zajištění stabilního státního financování pro odborné doprovody (důvěrníky). Právo na ochranu a spravedlnost nesmí být závislé na dotační úspěšnosti neziskových organizací, ale musí být garantovanou službou státu.

Závěrem lze konstatovat, že ochrana lidské důstojnosti v sexuální oblasti v České republice udělala významný legislativní pokrok. Pro skutečné zefektivnění systému je však nyní nezbytné zaměřit se na lidský faktor a profesionalizaci aplikační praxe. Pouze spojením kvalitní legislativy s odborně vyškoleným a empatickým justičním aparátem lze dosáhnout stavu, kdy trestní řízení přestane být pro oběť „druhým traumatem“ a stane se skutečným nástrojem spravedlnosti.

7 Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. ČÍRTKOVÁ, L. *Policejní psychologie*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-475-3.
2. ČÍRTKOVÁ, L. *Viktimologie pro forenzní praxi*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0582-1.
3. ČÍRTKOVÁ, L. a P. VITOUŠOVÁ, a kol. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-2014-2.
4. DRAŠTÍK, A., FREMR, R., DURDÍK, T., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. a kol. *Trestní zákoník. Komentář. II. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 1617 s. ISBN 978-80-7478-790-4.
5. GILLERNOVÁ, Ilona, Helena BOUKALOVÁ a kol. *Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie*. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1293-3.
6. GŘIVNA, T., SCHEINOST, M., ZOUBKOVÁ, I. a kol. *Kriminologie*. 4. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014. 536 s. ISBN 978-80-7478-614-3.
7. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 9. vydání. Praha: Leges, 2025. ISBN 978-80-7502-799-3.
8. JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Kriminologie*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2021. 560 s. 592. ISBN 978-80-7502-499-2.
9. JELÍNEK, Jiří, Tomáš GŘIVNA a kol. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha: Leges, 2012. ISBN 978-80-87576-39-7.
10. KOVÁŘ, Petr a kol. *Sexuální agrese: znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, 2009, 296 s. ISBN 978-80-7345-161-5.
11. NOVOTNÝ, F. a kol. *Trestní zákoník 2010*. Praha: Eurounion Praha, 2010. 840 s. ISBN 978-80-7317-084-4.
12. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-178-9.
13. ŠÁMAL, P., NOVOTNÝ, O., GŘIVNA, T., HERCZEG, J., VANDUCHOVÁ, M., VOKOUN, R. a kol. *Trestní právo hmotné*. 8. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 1052 s. ISBN 978-80-7552-358-7.
14. VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 3. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN 80-210-4056-4.
15. WEISS, Petr. *Sexuologie*. Praha: Grada, 2010. Psychosomatika. ISBN 978-80-247-2492-8.

Elektronické zdroje

1. ARROWS ADVISORY GROUP. Changes brought about by the sexual offences amendment. In: arws.cz [online]. 24. 5. 2024 [cit. 2025-12-31]. Dostupné z: <https://arws.cz/news-at-arrows/changes-brought-about-by-the-sexual-offences-amendment>
2. DOSTÁL, M. Princip „ne znamená ne“ v kontextu trestního práva. In: dpak.cz [online]. 2024 [cit. 2025-12-31]. Dostupné z: <https://www.dpak.cz/cs/clanky/princip-ne-znamená-ne-v-kontextu-trestniho-prava>
3. MITLÖHNER, Miroslav. Několik úvah nad trestným činem znásilnění podle § 241 trestního zákona po novele. Trestní právo [online]. 2002, č. 10.
4. NEST LEGAL. Sexuálně trestné činy ve světle novely trestního zákoníku. [online]. Dostupné z: <https://www.nest.legal/article/detail/176-sexualne-trestne-ciny-ve-svetle-novely-trestniho-zakoniku>
5. POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. Statistické přehledy kriminality za rok 2024 [online]. Praha: Policejní prezidium ČR, 2024. Dostupné z: <https://policie.gov.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2024.aspx>
6. POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. Statistické přehledy kriminality za rok 2025 [online]. Praha: Policejní prezidium ČR, 2026. Dostupné z: <https://policie.gov.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2025.aspx>
7. RAVITZ, J. The ‘stealth’ history of the rape kit. *CNN* [online]. 21. 11. 2015 [cit. 2026-03-18]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2015/11/20/health/rape-kit-history/index.html>
8. SLÁMA, Š. Novela trestního zákoníku účinná od 1. 1. 2025. In: slamalegal.cz [online]. 1. 7. 2024 [cit. 2025-12-31]. Dostupné z: <https://slamalegal.cz/novela-trestniho-zakoniku-ucinna-od-1-1-2025/>
9. STEINEROVÁ, M. Sekundární viktimizace jako riziko prohloubení traumatu obětí trestných činů. *EPRAVO.CZ* [online]. 14. 9. 2023 [cit. 2026-03-18]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/aktualne/sekundarni-viktimizace-jako-riziko-prohloubeni-traumatu-obeti-trestnych-cinu-116901.html>

Legislativní dokumenty

1. OSN. *Handbook for legislation on violence against women*. New York: United Nations, 2012 [cit. 2026-03-18]. Dostupné z: <https://www.un.org/womenwatch/daw/vaw/handbook/Handbook%20for%20legislation%20on%20violence%20against%20women.pdf>
2. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu.
3. Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí ze dne 11. 5. 2011 (Istanbulská úmluva).
4. Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod.
5. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb ve znění pozdějších předpisů
6. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon.
7. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
8. Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim ve znění pozdějších předpisů
9. Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů ve znění pozdějších předpisů
10. Zákon č. 270/2025 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, a některé další zákony.

Judikatura

1. Rozsudek ESLP ze dne 4. 12. 2003, stížnost č. 39272/98.

8 Seznam zkratek

BKB: Bílý kruh bezpečí, z.s.

č.: číslo

ČR: Česká republika

ESLP: Evropský soud pro lidská práva

DNA: Deoxyribonukleová kyselina

Listina – Listina základních práv a svobod

M.C. – Iniciály jména, stěžovatelka

např.: například

OČTR: orgány činné v trestním řízení

odst.: odstavec

OSN: Organizace spojených národů

písm.: písmeno

ROSA: ROSA – centrum pro ženy, z.s.

Sb.: Sbírka zákonů České republiky

tr. ř.: zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) a znění pozdějších předpisů

tzv.: tak zvané

TZ: zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, zákon č. 140/ 1961 Sb. trestní zákon

Tr. zák. - zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

ZTOPO: zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů

9 Seznam příloh

Příloha č. 1 A: Dotazník a scénář polostrukturovaného rozhovoru pro organizaci ROSA – centrum pro ženy.

Příloha č. 1 B: Dotazník a scénář polostrukturovaného rozhovoru pro Bílý kruh bezpečí – pobočka České Budějovice.

Příloha č. 2: Přepis odpovědí zástupce organizace ROSA.

Příloha č. 3: Přepis odpovědí zástupce Bílého kruhu bezpečí.

10 Příloha č. 1: Scénáře dotazníkového šetření a expertních rozhovorů

Metodická poznámka: Následující sady otázek byly sestaveny za účelem sběru dat od odborných pracovníků pomáhajících organizací. Cílem šetření bylo zmapovat realitu sekundární viktimizace v kontextu české legislativy a praxe. Při formulaci a strukturování otázek byl jako podpůrný nástroj využit model generativní umělé inteligence Google Gemini.

10.1.1 Část A: Dotazník pro organizaci ROSA – centrum pro ženy

1. **Motivace k oznámení:** Co je podle Vaší zkušenosti nejčastějším důvodem, proč ženy v případech sexuálního nátlaku či znásilnění (zejména v partnerských vztazích) váhají s podáním trestního oznámení?
2. **Fenomén Victim Blaming:** Setkávají se Vaše klientky stále s tzv. „obviňováním oběti“ (*victim blaming*) ze strany orgánů činných v trestním řízení? Jaké konkrétní předsudky se v praxi nejčastěji objevují?
3. **Specifika psychického nátlaku:** Je podle Vás u sexuálního nátlaku (kde chybí fyzické násilí) riziko sekundární viktimizace vyšší kvůli obtížnějšímu prokazování psychického nátlaku?
4. **Specializace policie:** Vnímáte rozdíl v citlivosti přístupu k obětem u specializovaných týmů policie oproti běžným útvarům? Je podle Vás edukace policistů v oblasti traumatu dostatečná?
5. **Systémové dopady:** Jaké systémové chyby v průběhu vyšetřování mají na ženy nejvíce devastující vliv z hlediska jejich dalšího života a pocitu bezpečí?

10.1.2 Část B: Dotazník pro Bílý kruh bezpečí – pobočka České Budějovice

1. **Rizikové fáze procesu:** Které konkrétní fáze trestního řízení vnímáte u obětí znásilnění a sexuálního nátlaku jako nejrizikovější z pohledu vzniku sekundární viktimizace?
2. **Mýty o znásilnění:** Setkávají se oběti stále s předsudky (tzv. mýty o znásilnění) ze strany orgánů činných v trestním řízení? Jaký vliv mají tyto postoje na ochotu obětí v procesu pokračovat?
3. **Reflexe redefinice znásilnění:** Zlepšila se podle Vašich zkušeností pozice oběti v důkazním řízení po zavedení redefinice znásilnění? Jsou orgány lépe schopny uchopit případy, kde chybí aktivní odpor?

4. **Využívání ochranných institutů:** Využívají soudy a policie dostatečně všechny dostupné instituty na ochranu zvláště zranitelných obětí (např. oddělené místnosti, výslech prostřednictvím videokonference)?
5. **Legislativní a praktické návrhy:** Pokud byste mohli změnit jeden konkrétní článek trestního řádu nebo praxe, který by nejvíce ulehčil obětem sexuálního násilí, co by to bylo?
6. **Institucionální spolupráce:** V čem vidíte největší bariéru pro těsnější spolupráci státu a organizací jako BKB při eliminaci rizik pro oběti?

Příloha č 2.: Přepis odpovědí zástupce organizace ROSA.

Otázka 1: Co je podle Vaší zkušenosti nejčastějším důvodem, proč ženy v případech sexuálního nátlaku či znásilnění (zejména v partnerských vztazích) váhají s podáním trestního oznámení?

Odpověď: Z naší praxe vyplývá, že ženy často váhají s podáním trestního oznámení zejména z důvodu strachu, závislosti na partnerovi a nedůvěry v reakci okolí či institucí. Velkou roli hraje také fakt, že násilí se odehrává v intimním partnerském vztahu, kde je pachatelem osoba blízká. Ženy mohou mít obavy z eskalace násilí po podání oznámení, z rozpadu rodiny, z ekonomických důsledků nebo z reakce okolí. V případech domácího násilí je proto důležité také vytvořit bezpečnostní plán, protože situace může být v době řešení oznámení riziková. Dalším významným faktorem je psychologická dynamika násilného vztahu – oběti často dlouhodobě čelí manipulaci, zastrasování či zpochybňování vlastních pocitů, což snižuje jejich ochotu obrátit se na policii.

Otázka 2: Setkávají se Vaše klientky stále s tzv. „obviňováním oběti“ (victim blaming) ze strany orgánů činných v trestním řízení? Jaké konkrétní předsudky se v praxi nejčastěji objevují?

Odpověď: V praxi se oběti stále mohou setkávat s různými stereotypními představami o sexuálním násilí. Tyto předsudky mohou vést k tzv. obviňování oběti (victim blaming), kdy je pozornost přesouvána z jednání pachatele na chování oběti. Mezi typické předsudky patří například: představa, že pokud nedošlo k fyzickému násilí, nešlo o skutečné znásilnění, otázky, proč se žena nebránila nebo situaci neukončila, pochybnosti o věrohodnosti výpovědi, zejména pokud je pachatelem partner. Takové postoje mohou zpochybňovat zkušenost oběti a přispívat k sekundární viktimizaci.

Otázka 3: Je podle Vás u sexuálního nátlaku (kde chybí fyzické násilí) riziko sekundární viktimizace vyšší kvůli obtížnějšímu prokazování psychického nátlaku?

Odpověď: Ano, u případů sexuálního nátlaku může být riziko sekundární viktimizace vyšší. Tyto případy totiž často postrádají viditelné fyzické důkazy a důkazní situace se opírá především o výpověď oběti. Psychický nátlak, manipulace či zneužití mocenské převahy jsou přitom pro oběť velmi traumatizující, ale jejich dokazování v trestním řízení může být obtížnější. Právě tato obtížnost může vést k větším pochybnostem o výpovědi oběti a tím i k dalšímu psychickému zatížení během vyšetřování.

Otázka 4: Vnímáte rozdíl v citlivosti přístupu k obětem u specializovaných týmů policie oproti běžným útvarům? Je podle Vás edukace policistů v oblasti traumatu dostatečná?

Odpověď: Praxe ukazuje, že přístup policie může být velmi rozdílný. Specializované týmy nebo policisté vyškolení v oblasti domácího a sexuálního násilí bývají obvykle citlivější k potřebám obětí a lépe rozumí psychologickým dopadům traumatu. Naopak u běžných útvarů se může stát, že policisté nemají dostatečnou specializaci v oblasti dynamiky násilných vztahů nebo psychických reakcí obětí. Z toho důvodu je dlouhodobě zdůrazňována potřeba systematického vzdělávání policistů v oblasti traumatu, domácího násilí a komunikace s oběťmi.

Otázka 5: Jaké systémové chyby v průběhu vyšetřování mají na ženy nejvíce devastující vliv z hlediska jejich dalšího života a pocitu bezpečí?

Odpověď: Z pohledu organizace pracující s oběťmi mohou mít nejzávažnější dopad především tyto situace: nedůvěra k výpovědi oběti nebo její zpochybnování, opakované výslechy, při kterých musí oběť znovu popisovat traumatickou událost, nedostatečná ochrana oběti před pachatelem během vyšetřování, dlouhé trvání trestního řízení, které prodlužuje psychickou zátěž, nedostatečná informovanost oběti o jejích právech a dostupné pomoci. Tyto faktory mohou výrazně ovlivnit nejen průběh trestního řízení, ale i dlouhodobý pocit bezpečí a psychickou stabilitu oběti.

Příloha č. 3: Přepis odpovědí zástupce Bílého kruhu bezpečí.

Otázka 1: Které konkrétní fáze trestního řízení vnímáte u obětí znásilnění a sexuálního nátlaku jako nejrizikovější z pohledu vzniku sekundární viktimizace?

Odpověď: Vnímáme nejrizikovější z hlediska sekundární viktimizace především tři navazující fáze. První je období bezprostředně po spáchání trestného činu, kdy je oběť v šoku a naráží na neprovázanost systému, zejména na konflikt mezi potřebou lékařského ošetření a podáním trestního oznámení. Druhou je fáze rozhodování o podání oznámení, která je výrazně ovlivněna strachem z eskalace násilí, závislostí na pachateli a absencí bezpečného zázemí. Třetí rizikovou fází je kontakt s orgány činnými v trestním řízení, kdy oběti pociťují obavy z necitlivého přístupu, opakovaného vypovídání a zpochybnění své věrohodnosti. Pokud v těchto fázích není oběti poskytnuta citlivá a koordinovaná podpora, výrazně se zvyšuje riziko její sekundární viktimizace.

Otázka 2: Setkávají se oběti stále s předsudky (tzv. mýty o znásilnění) ze strany orgánů činných v trestním řízení? Jaký vliv mají tyto postoje na ochotu obětí v procesu pokračovat?

Odpověď: Podle zkušeností organizace Bílý kruh bezpečí se oběti trestných činů – zejména sexualizovaného násilí – stále mohou setkávat s nedůvěrou, zpochybněním jejich výpovědi nebo neprofesionálním přístupem některých aktérů trestního řízení. Tento jev je označován jako sekundární viktimizace, tedy další psychické zraňování oběti po samotném trestném činu. Typickým projevem jsou otázky nebo postoje typu: proč se oběť nebránila, proč neodešla dříve nebo proč násilí „dovolila“. Tyto stereotypy souvisejí s tzv. mýty o znásilnění a mohou vést k tomu, že trauma oběti není v trestním řízení

dostatečně pochopeno. Takové zkušenosti mají významný dopad na ochotu obětí pokračovat v řízení. Pokud se oběť cítí nedůvěryhodná nebo zpochybňovaná, může se rozhodnout trestní oznámení nepodat nebo ho v průběhu řízení stáhnout. Nedůvěra v přístup orgánů činných v trestním řízení tak patří mezi významné faktory nízké míry nahlašování sexuálního násilí.

Otázka 3: Zlepšila se podle vašich zkušeností pozice oběti v důkazním řízení po zavedení redefinice znásilnění? Jsou orgány lépe schopny uchopit případy, kde chybí aktivní odpor?

Odpověď: Z dlouhodobého hlediska lze pozorovat postupné zlepšování postavení obětí v trestním řízení, například díky zákonu o obětech trestných činů a větší pozornosti věnované jejich právům. Přesto Bílý kruh bezpečí upozorňuje, že změny v legislativě musí být doprovázeny také změnou aplikační praxe. Redefinice znásilnění směrem k posuzování nesouhlasu oběti (nikoli pouze fyzického násilí) může pomoci lépe postihnout situace, kdy oběť nekladla aktivní odpor – například kvůli strachu, šoku nebo bezbrannosti. Podle právního výkladu totiž nemusí být násilí vždy přítomno; rozhodující je, že pachatel jednal proti vůli oběti. Praxe však ukazuje, že pochopení těchto situací ze strany orgánů činných v trestním řízení se stále vyvíjí a vyžaduje další odborné vzdělávání, zejména v oblasti psychotraumatologie a dynamiky sexuálního násilí.

Otázka 4: Využívají soudy a policie dostatečně všechny dostupné instituty na ochranu zvláště zranitelných obětí (např. oddělené místnosti, výslech videokonferencí)

Odpověď: Český právní řád poskytuje obětem – zejména zvláště zranitelným – řadu ochranných procesních nástrojů. Patří mezi ně například možnost výslechu v oddělené místnosti, prostřednictvím videokonference nebo omezení opakovaných výslechů. Podle zkušeností organizací pomáhajících obětem však tyto instituty nejsou v praxi vždy využívány v maximální možné míře. Problém často spočívá spíše v rozdílech v praxi jednotlivých orgánů a v rutinních postupech, které nemusí dostatečně reflektovat specifické potřeby obětí. Proto je důležité nejen existenci těchto nástrojů v zákoně, ale i jejich systematické používání a školení odborníků, kteří s oběťmi pracují.

Otázka 5: Pokud byste mohli změnit jeden konkrétní článek trestního řádu nebo praxe, který by nejvíce ulehčil obětem sexuálního násilí, co by to bylo?

Odpověď: Za jednu z klíčových změn by bylo možné považovat omezení opakovaných výslechů oběti a důsledné využívání specializovaných výslechových metod. Opakované popisování traumatické události totiž může výrazně prohlubovat psychické dopady trestného činu a vést k sekundární viktimizaci. Zlepšení by mohlo přinést například důslednější využívání audio-vizuálních záznamů prvního výslechu, které by bylo možné použít v dalších fázích řízení, aniž by oběť musela znovu detailně vypovídat.

Otázka 6: V čem vidíte největší bariéru pro těsnější spolupráci státu a organizací jako BKB při eliminaci rizik pro oběti?

Odpověď: Jednou z hlavních bariér je nedostatečná systematická spolupráce mezi státními institucemi a organizacemi poskytujícími pomoc obětem. Neziskové organizace

často disponují praktickými zkušenostmi z přímé práce s oběťmi, které by mohly významně přispět ke zlepšení postupů v trestním řízení. Pro efektivní spolupráci je proto důležité: zapojovat tyto organizace do tvorby metodik a vzdělávání policie či soudců, posilovat systém včasného předávání informací obětem o dostupné pomoci, a podporovat dlouhodobé financování služeb pro oběti. Taková spolupráce by mohla přispět ke snížení sekundární viktimizace a k posílení důvěry obětí v trestní spravedlnost.